

Sintagme literare

Finanțată de Consiliul Local Dudeștii Noi

②

Revistă a Asociației Culturale „Vatra Dudeșteană”

Nr.2 , Iunie 2013

DANIEL CORBU

*I-am spus îngerului cel zgribulit și abulic:
NU VEZI CUM ATÎRN DE CRUCEA CUVINTELOR
DE PARCĂ-AȘ ATÎRNA DE PĂCATUL PRIMORDIAL?
Toți iubiți păsările doar păsările care
mor cântând
dar nu vezi cum zi de zi mă surpr
și deodată
de greutatea unui cuvânt voi muri?*

MASCA LINIȘTII

*Cade și masca liniștii.
Mă gândesc la cei care-au fost de față
la moartea primului zeu
la cei care-au întors capul și-au văzut
Sodoma în flăcări
la febra saliva și gloria celulară
a oricărui muritor.*

*Cade și masca liniștii.
Se-nalță în schimb eroii de hârtie ai domnului
Rolland Barthes
cuvintele obosite de lume.
Poate că trebuie să existe un haos final
o harababură a semnelor
o vlăguire a păcatului primordial
momentul când emoția-și întinde plasele și așteaptă
prada ușoară
iar iluziile se transformă-n cadavre
pe care oamenii uită
să le mai îngroape.*

*Cade și masca liniștii.
Iar eu poate fără noimă întreb:
Voi chiar mă vedeți prin umbra acestui
fir de speranță
îmi cântăriți vorba privirile încrucișate pe
lucruri deseori scrâșnitul din dinți și lehamitea
voi chiar mă vedeți prin raza de frig
a acestui acord monocord?*

MAȘINA DE INVENTAT IDEALURI

*Aproape că spusesem toate cuvintele
împuținându-mă
și priveam printre gene cum îmi mor
secundele unui alt timp unei alte lumi.*

*Mi se părea că aud gongul din cer
semn că se-apropie corăbiile cu prieteni
din Ordinul Metaforei
și mi se părea că Dumnezeu mă privește
prin lucarne fierbinți.
Dar seara a venit un fel de înger
stătea chircit pe singurul fotoliu din camera mea
un înger zgribulit și tăcut.
Și pe când cineva îmi făcea semne din sicriul prea strâmt
îngerul palid repeta refrenul acela aulic al
concordiei omenești
ce umblă tuturor prin creier la cea mai nepotrivită oră.
I-am spus îngerului:
Tu n-azi că noapte de noapte cineva sapă
în mine-un mormânt
și nu auzi neodihna cum își desfășoară corpuștii
pe amorțitele căi ale așteptării?
Atunci el a scos din sân un ghemotoc
de fire-ncălcite de toate culorile
„Pentru că nu excelezi în gândirea abstractă
privește, aceasta e Spaima!”*

*APROAPE CĂ SPUSESEM TOATE CUVINTELE
ÎMPUȚINÎNDU-MĂ
și priveam printre gene cum îmi mor
secundele unui alt timp unei alte lumi.*

DOAMNE, AR TREBUI SĂ ȘTERGI LUMEA ASTA

*Doamne, ar trebui să ștergi lumea asta
s-o pulverizezi în Neantul atoateștăpănitor
pentru că nu prea ți-a ieșit.
Tu știi mai bine că o greșeală recunoscută
e pe jumătate iertată
și că iertarea e semn de renaștere, Doamne.
Poți desigur s-o pui în curriculum
în magna biographia citită de cei ce vor apărea
din demnitate și milă divină.
Mare Arhitect, Mare Anonim, Mare Nevăzut
Signore, Tată care nu te-arăți niciodată
și care ne-ai dat spre trăire doar semnele tale
în schimonosita durere de-a fi
ne-ai dat gândirea limitată și oarbă
umilința de-a trece în fugă prin fața nevăzutului
și ne-ai dat cruzimea cu care-nghițim
păsări, oi, porci, broaște, șopârle
iar pe gura cu care le-nghițim
să răsară cuvinte și deseori metafizice fraze
iar prin orificiile de eliminat apa și hrana
să slobozim și sămânța
de întreținut specia.*

*Doamne, dacă Absolutul există
de ce mereu ni-l ascunzi și de ce
cu atâta cinism zidești instituția tainei?*

*Dacă un cal încoronat poate fi confundat
cu iedera
o spânzurătoare cu balul de fluturi
o, homo captivus așteptând sărutările morții,
de ce iarba e verde
sângele roșu
iar cerul la nesfârșire opac!*

*Pentru că nu prea ți-a ieșit
Doamne, ar trebui să ștergi lumea asta
și cu neasemuită artă
s-o pulverizezi în Neantul atoateștăpănitor.*

UN DUH DE IVORIU

Filomenei

*Ceva din mine nu vor putea
să îngroape groparii.
Ceva ca o mireasmă care le scapă
printre degete
ceva ca un duh de ivoriu
ca un vers spus dimineața
de mierle sau codobaturi.*

*Ceva din mine nu vor putea
să îngroape groparii.*

VASILE DAN

Cum se tăia mărul mistic în patru bucăți dar virgil albise cu totul atunci când l-am reîntîlnit la zilele familiei din oradea nu, nu era el, nu se poate să fie el, îmi ziceam singur privindu-l lung dintr-o parte cu fața sa emaciată, albă, întinsă ca a unui adolescent uitat, dat la uitare de toți în liceul gheorghe șincai, din clujul acelor ani vechi, șaizeci, dar el, el era, chiar sofistul pe care-l știam încheiat la propoziție cu punct cu tot și de la capăt, sofistul virgil putea să demonstreze orice, oricui și oricînd cu citate din autorii cei mai credibili, de raftul întîi, "tu te cănești, vād" mă întîmpină malițios că nici el nu credea prea bine ce spune, "numără-mă atunci fir cu fir, sînt numere doar mici, ce dumnezeu", acum nu ca atunci la cafelele șvarț din boabe negre bine prăjite din arizona de sub tribuna vecină cu librăria universității pe care o goleam hămesiți de noutăți apărute în colecția luceafărul, meridiane sau univers, acum însă am să mănînc în cinstea ta virgil doar mărul la cină ca șandor ion, ion alexandru cum se semna la început ioan alexandru, ioan după bursa și întîlnirea din munții pădurea neagră cu martin heidegger, ion șandor era

doar consăteanul tău din topa, cel ce-și cumpăraseră o bivoliță în 1964 pe banii cărții de poeme de debut, cum să vă spun, la fel consătean era vasile crișan, cel care m-a învățat poezia mare, singura care merita să o citești, nu cea din manuale, la liceul rival george barițiu, vizavi de institutul de medicină și farmacie, ei toți se născuseră în topa pe care o botezau însă nu știu de ce amara, cea de pe valuri galbene de pămînt sub roți grele de car ori sub copite ascuțite de turme negre de bivoli blînzi pe drumuri urcînd sau coborînd adînc în glod, dar cum tăia mărul în anii optzeci ioan alexandru invitat de partid la arad la restaurantul partidului în care nu intra oricine, biet băutor sau flămînd, la o cină de întîlnire se așezară așadar ei la masă, pe rînd, în funcție de funcție, cu teamă în jur mai mult decît cu respect, spre cel din capul mesei, mîndru ateu și științific dorel, "ce ați servi?" îl întrebă deodată pe ioan alexandru cu șervetul pe mîină chelnerul, omul era timid, vedea pentru prima oară în carne și oase un poet adevărat, "avem țuică bună de casă, de comină, ori coniac murfatlar, cinci stele, ori vin de cadarcă de miniș,

tămîioasă de mîndruloc, bere arădeanca, iar de mîncare de toate, ciorbă de burtă, felul întîi, ori felul doi mititei, grătar, cîrnați iuți de capră, virșli, aduși direct de la vața, din apuseni "un măr aș dori" șopti mai mult pentru el ioan alexandru spre groaza celor din jur, "atît, doar un măr, că sîntem în post, chiar postul cel mare al sfințelor paști", "caută, mă, repede-un măr", tuși cel din capul mesei cu țigara încă în colțul gurii, "un măr" repetă mai mult pentru sine înspăimîntat bietul băiat încuiat cu totul, dar unde poți găsi azi un măr în aprilie chiar înainte de paști? toate sînt goale, pustii cu rafturile ușoare, curate, în sfîrșit că a venit și mărul poetului să închinăm cîte-un pahar de răchie, îi dezlegă singurul care avea de vorbit, ioan alexandru se ridică brusc în picioare cu mărul arătîndu-l mai întîi tuturor, se îndreptă din trunchi spre rasărit aplecîndu-se larg pentru o cruce, tăie mărul în două ținîndu-l legat în căușul palmei, apoi spre apus cu același semn cu tot, spre miazăzi și spre miazănoapte mușcînd doar ușor din bucata întîi, apoi pe rînd, încet și tîrziu din cele trei rămase, la felul doi, apoi la desert, rămas bun pentru a doua zi așa că voi tăia și eu mărul pentru consăteanul de-acum al lui șandor ion, ion alexandru, ioan alexandru, pentru virgil fiindcă-i retras înțelept și la vatră.

LIVIU IOAN STOICIU

ZICE, BÂND DINTR-UN PAHAR DE PLASTIC

s-a oprit lumea în loc, nu
mai prind nici o idee care să merite să fie
reținută
pe aici – pe malul lacului cu nuferi,
unde broaștele orăcăie și când e viscol. Mi se
strânge
inima, n-am învățat nimic, în ultimii
51 de ani, din toate câte mi
s-au întâmplat, dacă mai vreau să o iau de
la capăt,
îndrăgostindu-mă de o fetișcană,
băiguie, bând vin dintr-un pahar de plastic:
mi-a plăcut
toată viața să repar biciclete... Asta

e. Lăcrimează.
Lumea, oricum se tot duce la vale. Nu mai știe
încotro
să o ia, de drept: bunică-sa
auzea voci care o chemau la ele, peste
graniță, în ultima
vreme, așa că s-a sinucis. Doamne,
încurcate sunt căile tale... Bea încă un pahar.
N-ai să
crezi, dar fetișcana cu
care m-am încurcat a ajuns să-mi numere
bătăile inimii –
și o ia mereu de la capăt. Oftează.

LA O NOUĂ DESPĂRȚIRE

apăsătoare singurătate. Uitătură când și
când, înlăuntru și înafară, nimic din ce ar
putea
să-mi țină de urât. Poate că lumina
dinafară nu ajunge să-mi arate adevărul. Dar
lumina
dinlăuntru? Peste tot – numai eu. Sau eu
nu sunt nicăieri, de fapt? Oricum, nu contez.
Rămân
ascuns. Tânjesc după ce nu am acumulat
în suflet și ce ar putea să-mi consume altfel
timpul.
Că mă pierd în nimicuri. Mi-ar plăcea să
mut lumea din loc, sau măcar să-mi fiu mie
însumi
sprijin. Nu reușesc decât să mă subminez
singur, să mă duc la fund, nu să mă înalț:
încetul cu
încetul, sunt convins,
îmi voi pierde firea. Pe zi ce trece nu mă mai
țin minte,
prefer întunericul, dedesubturile lui. Pun
pariu că și amestecul chimic din mine e de
vină, el
mă duce în ispită, aș putea
să nu mă mai alimentez, să intru în greva
foamei și a
setei – bun, să intru, și ce rezolv? Ce
aș redescoperi? Aș ajunge astfel mai aproape
de mine
însumi sau m-aș îndepărta? Sau ar
ieși la iveală izvorul unor traiectorii nervoase
din

pământ, după ce voi da colțul? Mă

văd trecând iar cu o bicicletă prin fața mea,
în prima
tinerețe, tulburat, îmi fac semn și
mă opresc: salut! Salut? Ce mai e și asta?
O nouă despărțire? Liniștește-te, nu e decât
o reacție în lanț a unor lungimi de undă din
univers.

RĂTĂCIRE A SIMȚURILOR

nu te întorci din drum, nu câștigi: îi întinde
guma
la chilot, ce văz eu acolo? Mă
arde. Nu-ți fă iluzii. E o ridicătură întâi, apoi
o vale...
Are dinți! Își

curăță unghiile de sânge. Doar i-am spus să
stea cuminte, să nu se miște, că
e moartă, acum trebuie să o îngroape... Întors
acasă într-un car cu fân, cu
vulpea lângă el, satisfăcută. Își îngroapă
capul,
prostii, între mâini și
picioare de durere. Am crezut că e o vulpe
moartă,
dar ea l-a mușcat... Goi,

amândoi. Ești mai rea decât o vulpe moartă,
de fapt. Au
făcut dragoste cu adevărat, acolo,
sau au visat? Au cernut în chiloți pietrișul de
pe malul
fluviului, în speranța
că vor găsi câteva grăuncioare de aur. N-au
găsit. Că nu era
un fluviu al tuturor simțurilor. Poftim? Tu
chiar n-ai simțit nimic? Nimic deosebit? O,
rătăcire
a simțurilor...

CUM E SCRIS, AȘA VA FI

mă ard obrajii, îmi cauți sursa de energie, aici
nu, aici
nu, ar trebui să-mi smulgi inima
întâi, să faci scurtcircuit, după care să-mi
sucești gâtul
și să spui că: s-a încurcat în poartă cu
gâtul...

Cine știe ce e în capul tău, îmi spui:
recunoscând
că nu degeaba mă ard obrajii –
viziunea s-a schimbat. Cum e scris, așa va
fi. A fost
recalculată orbita asteroidului SG 344,
care la 21 decembrie 2030 va lovi Pământul,
câți ani vei
avea tu atunci? 80, e
clar, nu mai prinzi spectacolul... Ești
bolnav.

Am buzunarele pline de găze

și gărgăuni, adunate din ierburi, care mișcă:
mă
excită – pe tine, nu? Recunoaște
că asta simți! Nu
te apropia de mine! Îmi deschizi odată cartea
aia deasupra
capului? La
săvârșirea Sfântului Maslu...

SCOASĂ DIN CONTEXT

hemoragia s-a oprit. Întorși de la spital. Uită-
te,
până și tu-mi ești împotriva. N-ai
minte. Ferește-te de tine însăși. Ce noroi
însângerat,
cheaguri, bucăți mai mari sau mai
mici de cărnuri
terciuite? Nu te mai speria atât, ai fost scoasă
din
context. Gata, liniștește-te, a trecut. Îți
plângi de milă, tremuri, va trebui să treci pe
la nu știu
câți duhovnici, să îți se ierte. Nu te mai
gândi la avort, schimbă vorba. Îți amintești:
am biblioteca
plină de cărți necitite, aveam
personajele mele cu care făceam dragoste.
Nu mă
mai recunosc, altceva era dacă
nu mă încurcam eu cu tine! Dacă nu-mi
asumam
plăcerile de-a lungul atâtor generații...

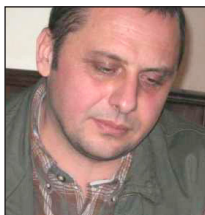
La prânz, când s-au așezat amândoi la masă,
acasă, a căzut
din senin o piatră. Neculai, enervat, a
alergat să vadă cine a aruncat-o, a ieșit în
drum, nu era
nimeni, a intrat în porumbul
crescut cât el din spatele casei, la țară, nimic!
Piatra
a spart geamul camerei și
s-a așezat fix pe cartea deschisă cu fața în
jos, din
care ea citea... Din
care ea uitase să mai citească, mai exact.

DINLĂUNTRU SPRE ÎNAFARĂ

flori aruncate pe jos, pe urcușul către Biserica
din
secolul al XV-lea, lipsită de sfinți
pictați, cu doi ochi-ferestre în catapeteasmă
– în care
slujesc patru preoți,
înconjuțați de prapuri. Ce ți-ar trebui, înainte
de toate,
călcând pe florile aruncate pe jos, pe
urcuș? Să fii descendent dintr-o familie de
nobilii? Că
nu ți se dă destulă importanță –
intri și în cimitir, te înalți pe vârfuri și rupi un
măr de pe o creangă, hai, mușcă
și tu o gură, ia te uită ce contraforți are
Biserica, îi
e greu.

Plutești? Îl admiră pe o fereastră din turn pe
cel ce trage clopotele,
„veșnica pomenire”, ce auzi dinlăuntru? „Prin
marea
scurgere a vremii?”
Desprinși de pasiune, frică și ură, mai facem
un pas dinlăuntru nostru spre
înafară.

ADRIAN SUCIU

NE CREȘTEM FEMEILE ÎMPREUNĂ

Cînd bem noi, inima se oprește și tremură.
Privirea Marelui Dement Alb
se pogoară asupra noastră ca o culoare
necunoscută
care nu schimbă nimic și nu tulbură vinul.

Cînd bem noi, inima e un cimitir de copii. Se
merge greu
de la o masă la alta. Nu răzbim să străbatem
podeaua dintre mese. Fiecare
e un dumnezeu sinucigaș singur la masă.

Cînd bem noi, inimile noastre se mușcă una
pe alta
și ne simțim în ele ca la noi acasă!
Ne arătăm unul altuia cum se înnoadă
drumurile.
Marele Dement Alb ne dăruiește victoria
cum ai arunca o inimă de pasăre cîinelui
credincios.

Ne creștem femeile împreună și le cîntăm
cîntece aspre.

INIMA E CÎT PUMNUL STÎNG

Cîntă un om singur pe stradă și nimeni
nu deschide fereastra. Latră un cîine singur
pe stradă și nimeni nu deschide fereastra.
Șuieră vîntul singur pe stradă și nimeni nu
deschide fereastra.
Lubita mea din piept, deschide tu fereastra
și umple casa! Vom găsi un scăunel pentru
fiecare și un pahar cu ceva. Vom
povesti despre lucruri îndepărtate și ne vor
sticli ochii.

Inima unui om e cît pumnul lui stîng. Cum să
încapă în ea toate rugăciunile?
Cum să încapă în ea toate iubirile? Cum să
încapă atîtea și atîtea lucruri în ea?

Nu-i așa că, dacă aș veni eu acum să-ți spun
că încap toate în pumnul mîinii stîngi,
m-ai socoti flecar? Să știi că Dumnezeu
încapă tot în pumnul mîinii stîngi!
Și stepele Rusiei și pustiiile Africii și grija
pentru cei dragi,
mai dureroasă decît loviturile de moarte ale
dușmanilor.

Sînt copii singuri pe stradă,
cu inima cît pumnul lor stîng și nimeni nu
deschide
fereastra. Deschide tu fereastra,
să nu mai fie copii singuri pe stradă!

PSALM

Doamne, Tu nu știi cum e să scrii cu moartea
în sînge! Să-ți părăsești fiii
încremeniți de durere prin orașe în care se
rîde și se uită uitarea. Să-ți pîlpîie
flacăra luminării, să-ți tacă inima pentru o
clipă, să te locuiască un cancer flămînd.

Cu toate astea în mine, așez genunchiul pe
piatră
cum aș pune capul la sînul mamei și numai
Tu știi
cît mă scufund în Tine, ca într-un ocean în
care
toate primejdiiile mă iubesc și mă mîngîie!

Doamne, Tu nu știi cum e să scrii cu vintrele
tremurînd de spaima întîlnirii cu Tine!
Să te doară dinții de durerea fiilor tăi care
află că Moș Crăciun nu există! Să nu știi
ce să pui în loc, să fii pregătit să mori pentru
femeia ta, să iubești flori care se ofilesc a
doua zi.

Cu toate astea în mine, mă aștern în drumul
tălpilor Tale cum m-aș întinde pe o pajște
neatinsă și numai Tu știi, dacă mă faci una
cu pămîntul, cît adevăr ai închis în pielea
ridicolă și neputincioasă.

Doamne, Tu nu știi cum e să scrii știind că
se va rîde
nepedepsit de scrisorile tale și tu să fii fericit
pentru asta!

AMNEZIA

Mă mut în amneziile tale. Acolo e cald ca la
mama acasă și se țin cursuri de balet. E o
planetă întregă acolo și sînt tribune pustii
pe care îți poți rupe genunchii cerșind lapte
și miilă. Înăuntru se vinde sîngele meu
la tutungerii, îl fumează femeii purtînd
cordeluțe roșii în păr și vor să se lase. Intru
trîntind ușile în amneziile tale unde furia
spală podelele și n-are nimic de zis.
E posibil să mînci un covrig păstrîndu-i
gaura intactă. E posibil să fii,
în felul tău, un monstru atoatepăsător. În
amneziile tale, orice femeie lepădată și
neiubită
îl poartă în pîntece pe Mesia. În amneziile
tale, glezne regale duc în neștire trupuri
sătule. În amneziile tale, se țin
petreceri la care mesenii scuișă în luminări.

Mă mut în amneziile tale. Acolo,
gramatica limbii române are statui peste tot
și oamenii atîț se iubesc încît e plină
șara de țuică. Acolo sînt eu, curat,
purțînd pe umeri apă curată și piine curată.

PUNE MÎNA PE BĂRBATUL TĂU, FEMEIE!

Pune mîna pe bărbatul tău, femeie! Pune
mîna
pe bărbatul tău, să-i știi fiecare mușchi
și fiecare cută a pielii! Căci, la vremea lui,
se va topi și se va împutina iar tu va trebui
să-i
strîmtezi hainele noaptea din memoria
degetelor,
să nu-i strici somnul. Se va trezi bărbatul
tău,
va îmbrăca hainele strîmtate peste noapte
și nu va ști că se topește și se împutinează!

Și vei pieptăna, mai la urmă, un bărbat
îmbrăcat
în haine de păpușă, care-ți va zîmbi cu
zîmbetul
de copil veșnic.

Și nu va fi întristare și zăpezile vor veni
la vremea lor.

VULTURII TANDRI

Un om avea o dragoste și o ținea ascunsă.
O îmbrăca, o hrănea, o împăca
și o ținea ascunsă. Într-o zi, s-a făcut iarnă
și omul a uitat de dragostea lui ascunsă.

Cînd și-a adus aminte, a dat fuga într-un
sufflet
dar ea înghețase și roiau vulturii tandri în
jurul ei. Numai
buzele ei mai erau calde și-a murmurat:

„Cine-a mîngîiat cu dragoste obrazul
mortului
știe că nu seamănă cu nimic la atingere. Nici
cu gheața,
nici cu mătasea, nici cu nisipul.”

FOTOGRAFII DE LA SFÎRȘITUL LUMII

Nimic nu se naște în carne,
chiar dacă ochii slabi văd altfel. Cel care
va plînge se va bucura de plînsul lui
și se va face îmblînzitor de păsări. Iar acela
care
rîde nu se va folosi de rîsul lui, căci nimic
nu se naște din bucurie, chiar dacă cei mici
o fugăresc toată ziua!
Nimic nu se mișcă în carne. Nici viermele
orb
nu mișcă în carne, chiar dacă ochii slabi
văd altfel.
Noi nu sîntem în carne. Dacă am fi în carne,
dragostea de Domnul ne-ar mistui ca un foc
vesel
de vreascuri și n-ar rămîne nimic
și dragostea de Domnul ar rătăci singură pe
străzi
ca o sete mistuitoare căutînd pe cineva!

Nici sfîrșitul lumii nu vine în carne, chiar
dacă
ochii slabi văd gunoieri cum deșartă
pe străzi tomberoane de narcise mirosind
a țărînă. Mulți nu știu asta, dar
sfîrșitul lumii a fost deja de cîteva ori.
Eu am mai multe fotografii cu el.

AIDA
HANCER

POEM FEMEIE. II

*o femeie frumoasă adoarme întotdeauna
pe burta strivind două mere (coapte)
prieteni ei umblă goi pe străzi cu
amprentele ei
pe umerii lor la vedere
cu gurile adânci neasemuit de adânci în
care
se cade ca-ntr-un canal încălzit
și-acolo cerșetori fumează fân și buchete
de păpădii
și degetele și le fumează până la palmă*

*acest poem este continuarea unui astfel
de somn
când îmi țin sânii în pumni
când picioarele mele desenează forțat un
alfabet
pe cearșaf*

*dacă toți bărbații din lume s-ar prinde de
mâini
și-ar face podul ar
ajunge să construiască o catedrală
să impună un cult nou dar în somnul unei
femei frumoase
de iubit e umbra desfigurată a unui copac*

*apocalipsa e
când s-a scurs tot zahărul
din merele coapte*

ÎNCĂ DEPARTE

*Taniusha, mirosul de crin mi-a invadat
camera
a supt blocul de vizavi tot soarele
și mi-e dor de tine cu vârfurile firelor de
păr mi-e dor de tine
și tot cu ele te-aud cum respiri
mi se culcă liliicii în el taniusha
e seară și n-a mai fost altă zi
tu iarăși ai fruntea plină de lapte
și-ai să te lepezi de mine de câteva ori
ți-am tot povestit cum visam
că locuiam la el sub bărbie ca-n casă
cum în loc de ușa izbeam de coaste pielea
lui de pe piept*

*și ți-am mai spus că fumam, dar nu cu
degetele
fumam cu tot aerul dimprejur
fumam cu plămâni copilașilor din polizu
și cu palmele morților de câteva minute
mă ajutam*

*tu ai fost singura femeie care putea
să-și fiarbă copiii în apă de ploaie îndulcită*

*cu tei
să spargă între coaste nuci pentru ei*

*acum taniusha ți-am schimbat numele
și ți-am mutat casa
ai să faci focul cu scânduri din leagăn
peste capul tău alb or să cadă fulgi de
pudră de talc
cât botoșii lor la un an
au să rădă și-ai să pui răsul lor la temelia
casei voaste*

*nu ți-am uitat casa și numele
dar dumnezeule câtă piele-am murdărit și-
am spălat peste numele tău
brățări de furnici am purtat pe mâinile
goale
și câte găze-au murit cu sângele meu în
ele*

*acum eu sunt pâine
și în pâine gândacii intră cu pas ușor de
gândac
acolo-și cresc ei puii fără jucării fără să știi
că ți-am strâns un copil la pieptul meu de
gândac
și l-am înfășat în niște cârpe tăiate dintr-un
hamac
în care dormea tu pe-o parte
și burta pe-atunci nu creștea se-ascundea
după un bolovan uriaș
încă departe, tare ca piciorul paharului de
cristal și străvezie
era sub cerul care de-unul singur
dumnezei mai mari decât ai tăi
ascundea*

*ridică-ți acum femeie cortul cu tot cu
pământul pe care l-ai pus
ascultă-ți bărbatul atunci când nu te
privește de sus
dă-i mâna
atât a rămas din tine care să poarte inelele
și doi bolovani rași în cap de iarbă
unul puțin vesel și altul cu barbă la distanță
de sute de ani
prieteni care se pupă
pe gură*

PALMA

*veneai la mine pe seară
pe tine te arunca o mână bătrână
în foc veneai
un lemn uscat și crăpat pe care-l umple
vântul
cu furnici
îți deschideam ușa atent să nu sară
scânteii*

*dinăuntru să nu iasă căldura și să rămână
un foc din hârtii creponate luminând
încăperea*

*veneai crăpat ca o palmă enormă
dintr-un sat care se numea chiar așa
Palma
gura ți-era cam cât unghia de la degetul
mare
și în loc de ochi aveai două vechi bătători
erai patru degete un pic depărtate
ca într-o colivie de carne o pasăre mică
de os
puteam să văd ce se întâmplă în tine*

*veneai spre mine ca un lemn pe care
cineva l-a pus
pentru foc nici prea tânăr să nu dureze
prea mult
nici bătrân să i se audă gemetele de la
mare distanță
și căldura ta era capcană pentru păianjeni*

*noi în casă așezați în paturi separate
ca două gume de mestecat și afară va
începe să plouă
să ne amestece
pentru că suntem într-o gură oarecare și
în măselele ei facem dragoste
în camera asta de os vom avea și noi
primul copil
el va suga lapte amestecat cu fosfor
până când va veni cineva și-i va spune
lampă becule felinar
stai fix și linge pata asta de întuneric de pe
peretele casei mele*

POEM

*mă lăsaseși în frig ca într-un borcan cu
formol
și ningeai. vedeam stelute obeze
împușcate aiurea
vântul răscolea cu un cuțit de buzunar
zăpada
până la gheață*

*dar de la mine toate lucrurile păreau
niște perne imense și capul nu era nicăieri*

*sângele trebuie trebuie să se usuce pe
firele de înaltă tensiune
curentul să treacă prin el
ca lumina verzuie prin iarbă*

*dar el a pus coatele pe masă și m-a
scuiapat
sângele meu e o lamă și pot să tai cu el
orașul întreg
mai ales după sărbători când în fiecare
rană
au pus artificii și petarde
strâng din dinți și așteapt. pielea se umflă
și ies din ea ca dintr-o mânășă chirurgicală*

*mă spăl pe mâini și beau apa
spăl apa și îmi mănânc mâinile*

ELA SOLAN

SĂ POȚI

să stai încolăcit la rădăcina copacului
mulat pe trunchi ca un șarpe
să strângi cu toată forța până când
scoarța devine pielea ta
rădăcinile brațele tale
trunchiul nevoia ta de iubire înălțându-și
strigătul printre crengi
să descoperi astfel măcar un sens
unul singur
al rostogolirii vremelnice peste mormântul
din care ieși atât de puțin
doar cât să vezi că există cer
să-i simți puritatea
albastrul nuanțat de săgeți de lumină ce
trec ascuțit prin fiecă frunză
ochii tăi
clipitori noapte zi sub biciuirea aspră a
vântului
să înțelegi cine ești
ca să poți primi apoi împăcat
țâietorii de lemne
șapinarii
uitarea

NOCTURNĂ

este doar o răsucire înspre mine
în căutarea căsuței de lemn
cu podeaua de lut și ferestre deschise
lângă câmpul întins
ca o atingere a crucii pe care o port de la
naștere în palmă
ca o închidere într-un cimitir al
anotimpului care deja m-a trăit
cu vișini crescuți din morminte
peste chipurile lor fără vârstă
peste brațe puternice cositoare de iarbă
coaptă
este doar o răsucire dinspre mine
înspre cele câteva cuvinte aspre de țărani
autentici
iubindu-se zi de zi cu pământul
într-o veșnică trudă
ca o biserică înălțându-se neconținut
prin aburul straturilor de cer
înspre tot

NU ÎMI MAI IES PĂSĂRI PRIN UMERI

am crezut
pentru o singură clipă am crezut
că orice e posibil
să-mi scot aripile din lada cu vechituri
și să le cos de umerii goi
cu ața făcută din deșeurile aruncate de-a
valma
în locul în care
uneori mă prefac
doar uneori
că un suflet mai stă

mi-am ros degetele torcând trăirile
zdrențe
rulându-le fuior
am înfipt acul gros și neiertător în carne
și mi-am spus cu dinții încleștați
orice durere poate fi suportabilă
orice durere
câtă vreme îmi mai ies păsări prin umeri

am crezut
pentru o singură clipă am crezut
că drumul spre tine e o inimă lungă ce se
întinde prin ochi
că e de ajuns să o ating
și din departe se va naște simplu aproape
fără contracții
fără travalii
într-o tăcută alunecare dinspre nimic
înspre tot

POATE ĂSTA E SUFLETUL

toate au un sfârșit îmi spune tristețea
eu zâmbesc
mă dezbrac de mine cuvânt cu cuvânt
rămân o rană în aerul viu
mă gândesc poate ăsta e sufletul
poate undeva în substanța lui ruginie mai
e vreo sămânță de om
neatinșă de șmirghelul lumii
cineva a smuls o aripă și clipa s-a
prăbușit
cineva a crestat lumina și din ea s-a lățit
o baltă de întuneric
eu încerc să deslușesc în vociferarea lor
seacă o zvâcnire de inimă
sau câteva raze cu care să-mi leg rana
dar nu găsesc bătrâne decât mâinile tale
și curg înspre ele
curg
ca un râu spre ocean

NOI

suntem noi
săgeți țâșnite din încordarea până la
rupere a nevoii de tenebre
retezând între dinți cordonul de lumină
sărind îmbrățișați printre grămezi de
scoici și nisip
noi cei ce pășim înserările
prin dăra soarelui înecat de valuri
noi cei ce atingem malurile unei lumi
orizontală
traversată de alge și pești cu buze lipite
de smoala sărată a nopții
în timp ce acasă mame așteaptă în
praguri imaginare
scrutând ceruri prin care se rotesc vulturi
cu mâna la gură într-un gest de adâncă
tristețe
știindu-ne departe de biserici
coborând

suntem noi
resturi de oameni căutând resturi de zile
printre triumfătoare ruine
ale unei lumi care își îngroapă fără oprire
și biserici și mame și prunci
CULOARUL

încă te caut bătrâne
deși
de pe stânca asta înaltă și colțuroasă
oriunde aș privi
văd doar resturi din mine și vulturii
coborând în spirală
stau săgeată în aerul încordat ca un arc
în care se adună toate șoaptele pietrelor
ce poartă câte un suflet în ele
și al meu
oamenii sunt departe
aici ajung doar rănile lor deschise și
sângerânde
se închid într-un strat de pământ
așteptându-și trupurile
să se desprindă
pietrele îmi spun că peste tot sunt urmele
tregerii tale
și că stânca pe care smulgerea din tine
m-a aruncat
e de fapt o cădere
ultima înainte de a țâșni dintre coapsele
lumii
prin culoarul umbrelor ei
înapoi în aripa ta

TOATE HOHOTELE DE RÂS

am văzut un om trebăluind prin inima lui
trecea dintr-o încăpere în alta lua fiecare
zi o împacheta
ștergea de praf rafturile rămase goale și
zâmbea
l-am văzut pe omul acela curățându-și
fiecare firidă a inimii
adunând într-un cufăr mare și vechi toate
hohotele de râs
și fiecare mișcare îi era urma de soare
în care atâtea păsări s-au cuibărit
apoi din privire i-au ieșit alte inimi
atunci și-a scuturat gândurile le-a făcut
aripi le-a zburat
din inima primentă acordul unei tăceri
s-a strecurat afară
și în ultima fibrilație a luminii am văzut un
om
cum din inima lui pleca...

LUMINA DIN OGLINDĂ

cât viu încape într-o clipă
câte ceruri îmbracă forma visului în care
ne regăsim
toate timpurile stau înnodate în
imaterialul tregerii noastre
și-l zăresc pe EL în oglindă împletind fire
de lut și lumină
îl așez în sanctuarul ochiului
în locul acela din care zborul își întinde
aripa în privire
și știu că nimeni nu vine și nimeni nu
pleacă
stăm toți în țesătura nesfârșită a inimii
sale
înlăuntrul căreia rând pe rând
implozăm

IOAN FLORIN STANCIU

hotarul ferestrelor
prin care rochia ta albă
surâdea în amurg

Noaptea,
pe când noi mai rătăceam pe alei,
dintr-un enorm Tratat despre Sublim,
ieșeau îngeri cumpliți, încercând să imite
îmbrățișarea de-o clipă a palmelor noastre

1

Am văzut oameni buni , oameni răi
și oameni târându-se pe sub propria lor umbră,
dar Ea e frumoasă tot timpul
și ziua, și noaptea, mereu

Văzută sau nevăzută de mine,
Ea e frumoasă tot timpul, iluminând
așa, singură, în penumbra pereților,
deoarece, râzând sau plângând,
cu ochii-n ferestre sau cu fața la zid,
Ea rămâne frumoasă tot timpul

Și nici măcar vorbele mele frumoase mereu
n-o pot atinge, cu murmurul lor fericit,
de sirene-adormite între valuri și cer.

2.

Poemul acesta e viu, respiră, citește cuvinte,
se mișcă prin camera sa, ca și cum ar dansa,
se îmbracă în negru, în alb
sau în metaforele multicolore
ale lumilor sale secrete,
surâzând în oglinda ferestrei,
ca și cum,
chiar acum, s-ar fi întors din nou, pe pământ

Poemul acesta e atât de frumos,
încât se scrie singur în fiecare dimineață
când se trezește din somn,
mai frumos și mai pur decât lacrima nevăzută a zorilor.

Poemul acesta are mânuțele albe și moi,
iar eu le-am atins câteodată,
ca și cum aș fi recitat, în gând, Kamadeva

Pentru că eu, când îl văd, uneori,
mă transform în privire, iar sufletul
mi se-aprinde în ochi ca o candelă

Dar acum
mă plimb prin mine însumi, ca pe-o plajă pustie,
știind că acolo, în cartea lui (cartea mea)
poemul acesta va rămâne întotdeauna atât de frumos,
încât, orbit de prea multa lumină,

va trebui să-l rescriu, într-o zi, cu ochii închiși.

3.

ne întâlneam în sala de lectură
deși nu mai aveam încredere în cărți

eram mai frumoși decât ele
și ne spuneam, prin aerul deja respirat,
cuvinte cu miresme de iarbă

ascultam marea
strigându-ne pe nume prin pereți
și atingeam cu buze amare

4.

N-aș putea să vă spun dacă,
premeditat sau nu,
Poezia este atât de frumoasă,
Dar nici ce motiv
ar mai fi avut Dumnezeu,
ca să facă lumina,
dacă n-ar fi făcut, mai târziu,
trupul ei din șoapte și umbre
și somnul ei infantil printre filele albe,
în vârtoarea de petale căzute din cer-a cuvintelor mele.

Pentru că, mai înainte de toate, Cuvântul a fost !

Iar, premeditat sau nu,
rostul ei pe pământ este Poemul acesta
precum și Cele pe care nu le-am scris încă.

Pentru că numai eu aș putea să vă spun,
cu pudoare și grație, că ea are totuși un trup
sau că, chiar și după ce se întoarce o pagină,
frumusețea ei rămâne întreagă
alături de mine și lipită de privirile mele,
ca și cum ar încerca, fără odihnă,
să mă scrie și pe mine, rând după rând,
acolo, aproape, pe cealaltă filă a Cărții.

5.

Ceva se stinge, în aer, pe mare, în sânge,
ca și cum, astăzi, soarele ar fi răsărit în apus.
Dar eu știu că undeva, la o fereastră ascunsă a lumii,
adevărata lumină a zilei dintâi
și se coboară fericită pe umeri,
în vreme ce iluzorii limpezimi fără nume
își caută cămăruțe de veghe pe sub pleoapele tale,
de unde somnolent, câteodată,
îmi dictează și vorbele-acestea -
mai mult pentru mine însumi
și pentru trecătoarea mea izbăvire de Iluzii deșarte.

6.

Am văzut păsări triste, îndepărtându-se prin aerul trist
și-am înțeles că numai noi, uneori, îi împrumutăm lumii
melancoliile noastre devastatoare de fiare în cușcă sau de regi
în exil.

De aceea, astăzi voi pune-aurore colorate pe lucruri,
voi desena surâzând îngeri de veghe-n oglinzi
și voi lăsa inflorescențe de sorii să se ridice-n explozii din mare
peste sărbătoarea premeditată de-înflorire-a salcânilor

Pentru că astăzi, înfruntând ostilitatea primitivă a lumii,
voi fi pretutindeni deodată, elegant, delicat, generos,
și mereu cu o carte în mână, pe care-o voi face uitată
pretutindeni deodată - ca o ploaie de cărți colorate
cu grădini, cu prințese, cu aripi de-azur și cu ochi somnoroși,
blând răsfoite cu degete-crin de briza subțire-a Răsăritului veșnic.

DETRUȚA SERBAN

SPLEEN

iubirile mor
în cascade de scrum
sau zdrobite de creasta
unei amintiri mai vechi
un anotimp
le ia prea mult să trăiască
și se sinucid prematur
deloc definitiv
de fiecare dată
în alt loc

FĂRĂ MINE

n-am fost cu mine azi
un scurtcircuit
pe linia vieții
mi-am zis
sau o escală neclară
pe drumul spre capătul celălalt
al lumii

n-am fost cu mine azi
și-am spus
și am cîntat Oda Bucuriei
pentru că te-ai scotocit bine
în buzunarul ăla de la piept
și m-ai găsit
mică
atît de mică
încît te-ai speriat
să nu mă scapi cumva
printre degete

RĂMÎN

rămîn
nu mai fug
pentru că nimeni nu poate
să-mi pună sechestrul
pe fîntîna cu vise

de cer nu poți prinde nimic

așa că rămîn
nu mai fug
decît umbra mea desculță
pe care o las în față

ca să nu calce din greșeală
peste mine

CROCHIU

durerea mi-a fost mai întîi
o privire tristă
ca cea a bătrînului care încerca
să vîndă șosete croșetate
pe o bancă dintr-o stație de troleu

apoi un plumb de toamnă
nefiresc născut și crescut
într-o mirare a primăverii
a înghițit anotimpuri și timpuri
chipuri și mituri
mi-a adus o moarte
și-a dispărut

acum este doar un strigăt
care se întoarce halucinant
din frigul pe care l-ai lăsat
în noaptea asta
în care m-ai iubit fără ochi

VĂDUVA ALBĂ

nu înseamnă nimic
literele astea mari de tipar
cu care îmi spui că mă iubești
sînt văduva albă
frigul e singura haină
pe care o port
jumătate rană
jumătate pămînt de flori
voi distruge corduri în amurg
la granița dintre lumi
unde vameșii-mi vor spune
că pe cruce nu încap
decît un răstignit

PSEUDOEVENIMENT

nu s-a întîmplat nimic...
doar o prăbușire incredibilă
a unui înger în mijlocul
unei piețe publice
nu s-a întîmplat nimic...

doar că luminile taxiului
nu s-au stins
iar tu ești mai ciudat
decît un posibil zbor în alb
al unei nopți fățarnice

lătratul cîinilor anonimi
nu-mi mai apasă timpanele

BLONDĂ ȘI NEAGRĂ

a venit Moartea
într-o sîmbătă seară
și a zis
„salut frumoaso,
te mai las o vreme pe aici
dar mai tîrziu va trebui
să te împrietenești cu mine!”

întîi m-a certat
că mi-am săpat pe lumină
drumul către întuneric
și că te-am lăsat să treci
de prea multe ori prin mine
„a fugit ca un evadat
dintr-un lagăr de scrum
ești blondă și neagră
ca berea
amară...
fugi și mai pune și tu de-o viață
pînă mă întorc...”

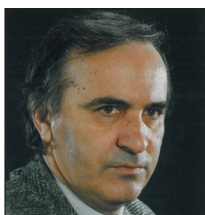
PRIMA APOCALIPSĂ

și se făcea că
nu-mi mai puneam
chipul peste trup
și tu nu mă iubeai
așa neîntreagă
în ziua aceea
mîinile se duceau
singure spre tine
și nu mai rosteam
versete și psalmi

evangeliile noastre
trecuseră de 12
și Universul
stătea să vadă
prin irisul meu orb

(Din volumul VIAȚA ÎNTRE
PARANTEZE DREPT)

NICOLAE STAN

– Asta credeți dumneavoastră, doamnă Marinela! a observat cu răbdare și decentă Vasile Vasile, ușor vexat totuși.

– Marilena, domnu' Vasile Vasile.

Marilena mă cheamă!

– Mă scuzați, doamnă! Și după două secunde de tăcere, în care s-a concentrat pe lămurirea problemei, Vasile Vasile s-a repliat: Doamnă... Marilena, s-o luăm pe îndelete...

– O luăm, domnu'...

– Cezar Fecioru s-a născut și a avut trup? Răspundeți simplu, vă rog!

– E de la sine înțeles, domnule. A avut trup.

– Și el avea corp ca al nostru, din carne și sânge și oase și nervi, ca să nu mai vorbim de vene și celelalte ?...

– Avea, domnule.

– Deci, atunci când a murit, mă rog, s-a dizolvat în aer, dacă pot să spun așa, corpul lui s-a întors de unde-a venit. Așa-i?

– Cu totul de acord, domnule.

Vasile Vasile s-a înroșit de plăcerea loviturii finale:

– Atunci, unde e corpul, doamnă Marilena? Că trebuia să se-ntoarcă-n țărână...

– Tocmai! a zâmbit Marilena, pentru prima dată. S-a întors acolo de unde-a venit, da.

– Adică de unde-a venit? și-a micșorat Vasile Vasile ochii lui scrutători.

Marilena și-a dat capul pe spate și a privit în sus, făcând un semn al evidenței cu mâinile fâlfâind prin aer.

– Din cer, doamnă Marilena? Așa credeți?

– Nu suntem chiar neștiutori, domnu' Vasile Vasile. Din stele-a venit. Este cert.

DEZBATEREA

Și atunci, la acel moment al povestirii, în mulțimea strânsă la un asemenea curios eveniment, s-a iscat din nimic, sau poate doar din aspirațiile nenumite ale aiștilor, o discuție oarecare la început, ca atâtea altele, care în scurt timp s-a transformat într-o adevărată dezbatere. Pentru ca ulterior aiștii, firi nebănuț de analitice, s-o întoarcă pe toate fețele, aducând și respingând argumente.

Mai întâi a fost secretara Primăriei, care procesând ea tot timpul în minte seriarele de la toate televiziunile, precum și cărțulii de tot felul, a spus:

– Era sufletul omului!

Vocea ei a fost gravă. A urmat-o imediat Vasile Vasile care, cu personalitatea lui recunoscută, a spus:

–Da, doamnă, dar corpul lui unde este? Fiecare om are un corp. Corpul este singura dovadă a existenței lui printre oameni! a explicat el calm și definitiv.

Ce a urmat, a fost o succesiune sclipitoare de cuvinte pe care cei prezenți, au mărturisit ei, le-au înțeles pe loc, dar nu puteau să le explice sau să le reproducă aidoma și altora. Așa c-au preferat să și le amintească sub formă de imagini, tulburați ori de câte ori le revedeau cu mintea.

– Păi, sufletul n-are nicio legătură cu corpul, domnu' Vasile Vasile..., s-a apărat secretara moale, gânditoare.

– Vreți să spuneți că toate corpurile omenești vin din stele? a întrebat Vasile Vasile, sugrumat de mirare.

– Nu toate, domnule... Cele mai multe vin din țărână și se întorc în țărână, da.

– Extraordinar! a strigat Vasile Vasile, înălțându-se pe vârfuri, în loc, înveselit sau numai derutat, nu s-a știut exact. Extraordinar!

Dumneavoastră, domnule Vasile Vasile, nu faceți diferența dintre Cain și Abel.

Asta-i tot, domnule .

Vasile Vasile și-a revenit cu greu din uimire, dar a reușit s-aducă dezbaterea pe un făgaș rațional, chiar ofensiv:

– Astea nu-s argumente, doamnă Marilena! Ce spuneți dumneavoastră sunt povești, din păcate pentru dumneavoastră...

Marilena l-a privit scurt și a decis să iasă din starea de relativă reverie, pentru a pune lucrurile la punct, cu toate riscurile:

– Am un argument irefutabil, domnule. El este tradiția. Tradiția neamului nostru, – s-a înflăcărat ea –, adică vorba din bătrâni, domnule, spune că sufletul doar pare el, așa, că n-ar fi vizibil, pentru neinițiați. În realitate, domnu' Vasile Vasile, rețineți – a accentuat ea –: atunci când te uiți la un om, te uiți la sufletul lui. Asta dacă știi să te uiți, cât de cât! a mai punctat ea hotărâtă.

– Cum am zis, doamnă, spuneți povești! Tradiția e ceva ce se schimbă. Mai ales în vremea noastră, cu dinamismul științei...

– Nimic mai inexact, domnu' Vasile Vasile, nu s-a lăsat femeia, aprinsă la față. Tradiția

nu se schimbă orice-ar fi! Că atunci n-ar mai fi tradiție, Doamne păzește! s-a închinat Marilena calm, simțindu-se pe un teren ferm.

– Înțeleg, doamnă Marilena..., a cedat tactic Vasile Vasile, acceptând înțelept o aparentă înfrângere, de etapă. Să revenim la subiect, vă rog. Cu corpul. Care totuși este singura certitudine, fiind vizibil.

– Mi-am precizat poziția, domnu' Vasile Vasile! a părut să încheie femeia disputa, oarecum de sus.

– Habemus corpus, doamnă Marilena! a revenit Vasile Vasile, cu reputația-i neștirbită. Dovada, doamnă, dovada!...

– Habeas! a intervenit în acel moment Mihai Ceferistu, blamat ulterior c-ar fi stricat astfel farmecul memorabilului duel. Habeas corpus, domnule! Treburi latinești! Habemus e ăla cu Papa. Alte treburi...

leșită de sub vrajă, Marilena era pe picior de plecare.

Și nici măcar vreun corp, așa, mai transparent, diferit de-al nostru, prin care să vezi ca printr-o sticlă, n-ar fi de acceptat în cazul domnului Cezar! a precizat Marilena, cu glas mai mic, dând semne că părăsește grupul. Că Mântuitorul a avut corp ca noi, da, din carne și oase, care s-a dus, domnul Vasile Vasile, și pe care câțiva l-au văzut ducându-se, și apoi nu l-au mai văzut. Și uite că noi vorbim de El, domnul Vasile Vasile, și nu de corpul lui, care s-a dus unde trebuie..., a mai spus femeia, pierzându-se în direcția Primăriei.

(Fragment din romanul CEAȚĂ PE TAMISA, apărut la editura Cartea Românească, în 2013)

IOAN BARB

împrumută două cauciucuri la tractor. Da` nu l-am găsit, așa că m-am gândit să trec pe la voi, să văd ce mai faceți.

Răspunsul lui m-a contrariat puțin: îmi era milă de el și în același timp îmi venea să râd, dar făceam toate eforturile să par serios. Unchiul meu era la pensie de vreo 30 de ani și vorbea despre fostul său șef, director al Stațiunii de Mecanizare Agricolă, ca și când s-ar fi pensionat ieri. Este adevărat că omul trăia. Locuia pe aceeași stradă cu mine. Dar Stațiunea de Mecanizare Agricolă, unde-i fusese șef Cotuțiu nu mai exista de vreo cincisprezece ani. Pesemne că unchiul meu era atins de sindromul Dawn, altfel nu-mi explicam atitudinea lui.

– Mă bucur că sunteți sănătoși, a conchis el și m-a privit îndelung. Semeni mult cu frați-miu, Viorel. Păcat că s-a apucat de băut. Băutura l-a băgat în mormânt.

Cred că ar fi vrut să spună că-i aduceam aminte de primul său născut, care murise la vârsta de un an, și la scurt timp după aceea am venit eu pe lume. Am și acum, într-un album scorojit de familie, o fotografie îngălbenită cu un sicriu în miniatură în care parcă doarme un băiețel drăguț. La căpătâiul sicriului stă un bărbat tânăr, cu fața prelungă, care are trăsăturile unchiului Traian. În dreapta și în stânga lui sunt cei trei frați, Ioan, Cornel și tatăl meu. Așa tineri nu-mi amintesc să-i mai fi văzut vreodată.

Unchiul Cornel, cel mai mic frate, pare în fotografie un școlar de vreo unsprezece ani și nu dă impresia că știa prea bine ce se întâmplă. El seamănă foarte mult cu fiul meu cel mare. De câte ori privesc poza asta mă gândesc că doar morții premature a celui băiat îi datorez prenumele meu biblic. Lui îi dăduseră numele bunicului lor, care emigrase în 1909 în America și nu mai revenise niciodată în țară.

Bunicul meu avea doar un an când tatăl lui plecase peste mări și țări. Nu s-au cunoscut decât prin rarele scrisori pe care și le puteau scrie. Dar „Americanul” – așa îi spuneau toți acestui mare absent încărcat de mister – era mândria, chiar emblema familiei. De aceea dăduseră numele său primului născut de parte bărbătească. Dar cum acela nu dorise să zăbovească prea mult prin lume, mă blagosloviseră pe mine cu acest nume care, trebuie să recunosc că, din cauza vechimii și simplității lui, nu-mi plăcuse niciodată.

Când eram copil mă simțeam jignit ori de câte ori mi se părea că eram asemănat „capitalistului”, căruia îi spuneam în zeflemea „Marele John”. Aveam o singură fotografie a lui, pe care o trimisese în plic chiar din America. Era o poză mică alb-negru, un bust: americanul zâmbeste de sub o pălărie gen Al Capone. Fața lui prelungă și osoasă îmi amintește de unchiul Traian... M-a surprins totdeauna lipsa de expresivitate a celui chip. Bărbatul, încă tânăr, e îmbrăcat într-o geacă de piele neagră, are o bluză mulată pe gât, iar înfățișarea lui nu se deosebește cu nimic de cea a unui gangster din prima jumătate a secolului douăzeci, așa cum ne este prezentat în filmele americane de epocă. Observându-l atent pe unchiul meu, mi-am spus că bărbații din această familie sunt îngâmfaiți și îndărătnici.

– Acum mă duc, a spus unchiul, sărutându-ne pe rând... Mai trebuie să trec pe la magazin, s-o văd pe Monica.

Monica era o altă nepoată pe care nu-mi amintesc ca unchiul să o fi căutat prea des în ultimii douăzeci de ani. Avea un magazin cu chinezisme aflat doar câteva zeci de metri distanță de casa mea.

– Trebuie să-mi cumpăr de la ea o pereche de pantofi; peste două săptămâni este nunta...

M-am chinuit destul să-mi amintesc cine se căsătorește și, în cele din urmă, m-am dumirit. Era vorba despre fata fiicei lui mai mari, nepoata sa preferată, studentă în Sibiu.

L-am privit cum se îndepărta anevoie, parcă plutind deasupra picioarelor subțiri de-a lungul drumului. Mi-am amintit deodată de tatăl lui, adică bunicul meu. O întâmplare petrecută demult mă face să cred că anumite lucruri se repetă din pricini știute numai de Dumnezeu.

Era o toamnă târzie, chiar înainte de evenimentele din '89 când, într-o după amiază, ne-am trezit la ușă cu bunicul. Să fi avut vreo optzeci de ani pe atunci. Stătea în prag așa slab, cocârjat, umil, aplecat parcă sub greutatea paltonului cenușiu ce atârna ca o manta de soldat pe trupul prea firav pentru o asemenea greutate. Din chipul arătos de altădată nu mai rămăsese decât o pereche de mustăți cenușii, dar îngrijite, pe care, de multe ori le asemănam cu mustățile lui Clark Gable

ÎN SPATELE REGRETELOR E VESNIC TOAMNĂ

Cu unchiul Traian, fratele cel mai mare al tatălui meu, ne-am trezit la ușă pe nepusă masă într-o zi călduroasă de septembrie de pe la mijlocul săptămânii. A strigat, dar de bună seamă că nu se vedea de după poarta masivă din fier. Stătea timid lângă stâlful de la porțiță și mă privea stânjenit. Pentru prima dată în viața mi se făcuse milă de el. Îmbătrânise. Oasele i se adunaseră și îl făceau să pară mai scund. Ce mult seamănă cu tata, mi-am spus, în timp ce-l pofteam să intre înăuntru. De sub pălăria de paie se prelungea o față osoasă arsă de soare.

– Săru` mâna unchiule, hai înăuntru!

– Stai să te sărut, a șoptit. S-a ridicat pe vârfuri și m-a sărutat pe obraz.

Atunci am văzut că era îmbrăcat cu niște pantaloni vechi, probabil din tinerețe. Erau largi și puțin cam scurți și-i cădeau de la genunchi în jos ca niște burlane. Din omul aspru și mândru de altădată nu mai rămăsese decât o umbră. Când a intrat în curte soarele i-a luminat pieziș chipul aspru. Abia atunci mi-am dat seama cât era de bătrân. Am socotit imediat în memorie cât timp s-a scurs de la moartea tatălui meu: erau exact douăzeci de ani de când nu ne-am mai văzut. Unchiul meu trebuia să fi împlinit optzeci. Primul gând ce mi-a trecut prin minte a fost că și tatăl său trăise optzeci și unu de ani. „Nu mai are mult”, m-a fulgerat un gând. Dar mi-a părut imediat rău și mi-am întors privirea spre băiatul meu, care tocmai ne întâmpina pe treptele casei, zâmbind. Unchiul Traian s-a oprit o clipă, l-a studiat cu atenție, apoi l-a sărutat pe creștet.

– Seamănă leit cu tine! a conchis el intrând în casă.

Și-a îndesat mâinile în buzunare și a scos trei ciocolata ieftine. Le-a dat copilului să le împartă cu celelalte două fete ale mele.

L-am privit iarăși cu atenție: avea fața luminoasă, cum nu-mi amintesc să o mai fi văzut vreodată. I-am făcut semn să nu se descalțe și a pășit apăsător pe gresia din hol. Apoi s-a oprit și a mângâiat peretele cu palma lui aspră.

– Frumoasă casă și-ai făcut, nepoate. S-o folosești sănătos.

– Mulțumesc, i-am răspuns și am privit într-un ungher, de teamă ca privirea mea să nu-mi trădeze gândurile. Îmi amintisem brusc câte necazuri îi făcuseră unchiile mei tatei și mă rugam în gând Domnului să îndepărteze resentimentele din sufletul meu. Dar nu-mi era deloc ușor.

Tata fusese al doilea născut într-o familie cu patru copii. Era mai mic cu doi ani decât acest frate al său aspru, iute la mânie și răzbunător. Așa îl cunoscusem eu, cel puțin până atunci. Întotdeauna avea pretenția întâietății între frați. În ziua când îl îngropaserăm pe tata, la un pahar de tărie, m-am adresat lui cu „nea Traian”, dar a fost ca o lovitură fulgerătoare de cuțit împlântată în mândria lui. S-a făcut roșu la față și m-a apostrofat imediat, chiar dacă aveam aproape treizeci de ani:

– Eu sunt unchiul tău, fratele tatălui tău, nu un nene oarecare. Să nu te mai aud că-mi spui așa! a scrâșnit mânios. Apoi s-a făcut liniște. După o vreme, am prins momentul favorabil și am dispărut de la masă. De atunci ne-am mai întâlnit o singură dată, la moartea bunicului.

Acum stătea în fața mea: mic, pipernicit, cu pantalonii caraghioși de scurți care de abia îi acopereau gleznela subțiri.

– Ce faci pe aici, unchiule? Nu erai la spital? I-am întrebat într-o doară, deoarece auzisem că s-a apucat să-și repare casa și căzuse în cap de pe o schelă.

– Am fost la spital, da` m-au lăsat acasă că nu am nimic. Așa că m-am gândit să trec pe la Domn director Cotuțiu, să-l întreb dacă nu-mi

dintr-o celebră peliculă.

Bunicul meu era mare crai în tinerețe. Se născuse cu patima pentru femeii, se căsătorise de două ori, iar cu bunica avusese patru băieți. Tata era al doilea născut, după unchiul Traian. Bunica era o femeie aspră. Crescuse patru copii, și toate greutățile casei rămăseseră pe umerii ei în tot timpul cât bunicul a fost pe front. Ori de câte ori își aducea aminte de aventurile amoroase ale bunicului, îl alunga de acasă. Atunci el își lua căldarea de aramă în spate, agățată de o coadă de mătură veche și venea la noi, în vatra unde se născuse.

Scotea din căldare câteva lucruri intime: un săpun de bărbierit, un aparat de ras, un ciob de oglindă și un ștergar din cânepă, ros pe alocuri. Noi, copiii, ne bucuram de vizitele sale, știam că iar a făcut-o de oaie, dar prezența lui ne lumina copilăria... Curtea se făcea parcă mai mare iar mama se posomora și – nu știam de ce – devenea tot mai urăcioasă. Bunicul nu rămânea la noi mai mult de-o săptămână, până când soaței lui îi trecea supărarea și îl revendica. Venea pe jos, coborând pe malul râului, cale de două sate, să își recupereze bărbatul care devenea subit mai tăcut, afișând pe chip o mască de om spășit.

Cât timp stătea la noi, bunicul era vrednic nevoie-mare. Mătura de două ori pe zi bătătura, fluiera vesel și ne povestea câte în lună și-n stele. Îl înconjuram și îi priveam fascinați lumina blândă ce i se răsfrângea pe chip. Pentru că tatăl său, străbunicul meu, pe care nu l-a cunoscut niciunul dintre noi, îl părăsise la un an și se făcuse american, înjurătura sa preferată era: „America mă-sii!”. Și se uita așa în gol, cu regret, oftând de parcă ar fi zărit umbra tatălui său John bântuind de podul Brooklyn. Spun acum și eu așa cu toate că am convingerea că bunicul n-a auzit niciodată de Podul Brooklyn și nici de fascinația metropolei americane, unde tatăl său se pierduse într-un mod atât de misterios. Acum doar constat că acest bunic al meu a fost un om neîmplinit, pentru că nu și-a cunoscut tatăl niciodată, nu l-a vorbit. Singurele lucruri care atestă existența sa au fost scrisorile, fără viață și fără sentimente. Și fotografia în care apare un bărbat rotofei, îmbrăcat în geaca de piele neagră și pălărie, a cărui înfățișarea contrastează cu fața aceea lungă și osoasă. Am privit, peste ani, acea fotografie îngălbenită și m-am minunat că John seamănă foarte mult cu fiul meu cel mare. Aveam impresia că toți bărbații din familia noastră nu suntem decât niște clone multiplicate atemporal ale aceluiași bărbat. Poate bunicul, care avea doar câteva clase primare, nu-și punea întrebări și nu plăsmuia în mintea sa astfel de scenarii... Dar eu mă regăseam cumva în acțiunile anterioare ale acestui înaintaș al meu care se pierduse în lumea largă și apoi o părăsise plecând în împărăția spiritelor pe când eu aveam vreo șapte ani.

Toamna se sfârșise și venise frigul. Bunicul a rămas mai multă vreme la noi. Între timp bunica murise iar cei trei copii ai lor, frații tatălui meu, îl pasau sistematic de la unul la altul. Îmi era milă de el. Într-o zi o auzisem pe mama cerându-i tatălui meu să-i spună bunicului să se întoarcă la cel mai mic fiu al său, unchiul Cornel, deoarece acestuia îi cumpărase – zicea ea – casa și pe banii primiți din America. Așadar se cuvenea ca el să-l îngrijească.

Bunicul părea să aibă cu totul alte gânduri. Stătea lipit, de dimineață și până seara, de soba de teracotă din bucătărie. Nu se mișca decât spre a îndesa lemn după lemn pe ușa de tuci.

– În ritmul ăsta o să terminăm lemnele în februarie! îl apostrofa mama pe tata. Acesta ofta și nu zicea nimic. Ne înghesuiam toți în cele trei camere ale casei noastre.

Bunicul avea vreo mie și două sute de lei pensie; o pensie bună, ziceau ai mei. După ce încasase ultima pensie o dăduse mamei mele, dar ea nu se atinsese de bani. Rămăseseră pe raftul de sticlă al vitrinei din bucătărie. Chiar dacă bunicul le dădea în fiecare lună alor mei pensia întreagă, mama o ținea pe a ei: nu avea loc și pentru el în cele trei odăi mici în care ne duceam viața.

În ultima seară bunicul îngânase Tatăl Nostru și toți îl auziserăm, mulțumindu-i Domnului pentru că se întorsese în casa de unde plecase în urmă cu cincizeci de ani. Această rugăciune de mulțumire, rostită cu glas tare, a pus punct coabitării noastre. Mama s-a înfuriat de-a dreptul iar tata a trecut peste sentimentele sale de fiu supus, recunoscând că bunicul întrecuse măsura: ne încurca viața și trebuia să se întoarcă la ceilalți trei fii ai săi, care, din motive știute și neștiute îl îngrijeau, prin rotație.

Mama a ținut să specifice că amărâta de casă în care locuiam trei copii și doi părinți nu era casa veche, acoperită cu paie, în care se

născuse bunicul.

– În prima noapte în care m-am mutat aici, în casa cea veche, ploua în pat! mi-a spus mama. Am dărâmat casa și am construit alta nouă din banii obținuți de pe o pereche de boi pe care-o primisem ca zestre când m-am măritat cu tatăl tău.

Mulți ani am locuit toți într-o singură cameră. Erau două paturi cu stavilă. Într-unul dormeam eu și buna Saveta, mama bunicului meu, soția lui John. În celălalt dormeau părinții mei. Mama îmi povestea uneori cât de mult mă iubise străbunica Saveta, cum mă alinta și mă proteja. Mă crescuse până la doi ani. Într-o dimineață de noiembrie nu s-a mai ridicat din pat. „Mor. Să aveți grijă de copii!” au fost ultimele ei cuvinte, după care a început să tragă să moară.

M-am mutat în patul părinților, însă, cum mă scăpau ai mei din ochi, alergam în patul muribundeii și așteptam lângă ea. Mama spunea că de câteva ori am „întors-o”, adică i-am oprit moartea. Poate de aceea, în închipuirea mea, moartea era o doamnă foarte pretențioasă și întunecată. Acele momente mi-au rămas întipărite în minte până astăzi, chiar dacă mama susținea că nu poate fi adevărat, deoarece copiii nu au amintiri decât de la vârsta de trei ani. Dar eu cred că, în ce mă privește, e vorba despre o excepție. Le-am spus că-mi amintesc până și geamurile înghețate ale ușii de la tindă din chiar ziua înmormântării. Inclusiv „amănuntul” că unul dintre bărbații ce-au scos din casă sicriul străbunicii mele a alunecat pe ghețușul de pe scara ce suia către tindă.

În seara aceea mama i-a cerut tatei să-l anunțe pe bunicul că nu mai putea rămâne la noi. M-am întâlnit cu el în dreptul ultimului magazin, un aprozar din oraș, în zona de unde începeau casele de pe strada mea. Pășea anevoie, sprijinindu-se într-un baston. Pe umăr purta, ca pe o desagă, o pereche de bocanci negri, de furnalist, cu bombeuri metalice și cu șireturile înnodate, pe care îmi spunea că îi cumpărase de la un muncitor din combinat cu câteva zeci de lei. Îmi era milă de el. I-aș fi spus ce plănuiseră părinții mei, dar nu aveam curajul necesar. Mi-a întins o sută de lei. Erau bani mulți pe atunci. N-aș fi luat-o, dar nu știam cum să mă despart mai repede de el. Atunci l-am văzut ultima oară în viață. Se uita lung și trist în ochii mei. N-am avut curajul să-i spun că îmi este milă de el și că, dacă aș fi avut casa mea, l-aș fi luat la mine.

Am chemat un coleg și ne-am îmbătat cu vin fier, îndoit cu apă, la „Pufoaica ruptă”, un birt ordinar din piața orașului. Beam banii bunicului și plângeam. Nu știu când am ajuns acasă. Pe bunicul nu l-am mai găsit acolo. Când am vrut să ies din casă, m-am împiedicat de căldarea de aramă – „geamantanul de voiaj” al bunicului – părăsită în târnaț. Nu avea să și-o mai recupereze niciodată. A rămas la noi ca o mărturie a trecerii bunicului prin viață. Ca să n-o țină degeaba, mama fierbea lăturile porcilor în ea.

Înainte de Anul Nou bunicul a murit. Mai întâi murise tata, în urma unui cancer pulmonar galopant. Apoi i se sfârșiseră zilele bunicului. L-au înmormântat chiar în ziua de Anul Nou. L-au scos sicriul pe geam, deoarece ușa de la intrare era prea strâmtă. Îl găsisse sfârșitul acasă la unchiul Ioan, cel de-al treilea copil al său. L-au îngropat în pământul înghețat. La pomană m-am afumat puțin și i-am reproșat unchiului Traian că nu s-a îngrijit de bunicul, cu toate că i-a lăsat o grămadă de avere.

– Tu să tac! m-a apostrofat unchiul Traian. Să-ți vezi de treburile tale și să nu te mai bagi în lucruri care nu te privesc. M-a săgetat cu privirea plină de ură. El era cel mai mare dintre frații tatălui meu care tocmai pierise și el cu puțin timp înainte. N-am ripostat. Mi-am luat haina de pe spătarul scaunului și am părăsit încăperea. De atunci nu ne-am mai întâlnit vreme de douăzeci de ani.

În toamna asta a murit și unchiul Traian. După vizita pe care mi-a făcut-o nu ne-am mai întâlnit. Rudele mi-au povestit că a dansat toată noaptea la nunta nepoatei sale, Ela. Nuntă la care eu am lipsit.

După o săptămână, unchiul și-a dat obștescul sfârșit, necuminecat și nespovedit: fiica sa cea mică se certase cu preotul. Și nici nu l-au privegheat, cum e obiceiul, în casa sa, ci l-au adus la capela orașului, spre bațjocura onora, care, din această cauză, n-au venit la înmormântare.

N-am fost nici eu la înmormântare și nici nu știu locul unde își doarme somnul de veci. Dar uneori, când ies pe poartă, parcă îl văd așa cum era ultima dată când m-a sărutat ușor pe obraz, m-a măsurat din priviri cu tristețe ca pe un om pe care știi că n-o să-l vezi și s-a îndepărtat așa, mic, parcă prea aplecat spre pământ, cu pantalonii din tinerețe, prea scurți ca să-i acopere gleznele, oasele, trupul, amintirile...

VASILE BAGHIU

scriu nu am în minte un cititor anume, ci unul virtual, un nickname de pe interfața vieții cu moartea. Sunt prins între tentația puternică și vitală de a trăi clipa, în voia căreia mă las mereu cu fiecare rând scris, și himera unei viețuiri fictive și atemporale, pe care o văd mai mult ca pe un clișeu al istoriei culturale decât ca pe un bun câștigat. Prefer discuția la o cafea cu

un cititor în zilele vieții mele de azi oricărei promisiuni de viitor. Știu, nu trebuie să aleg. Știu, le pot avea pe amândouă. Și știu că aceasta este partea plăcută a vieții. Ceea ce simt acum este că emoțiile pe care le întrețin și le amplific scriind ar merita un ecou, mai înainte de orice retrăire, fie ea mai timpurie sau mai întârziată. Înțeleg să trăiesc cu intensitate clipele vieții mele reale nu numai pentru că trăirea nu ți se oferă niciodată decât acum și aici, ci și pentru că intuiesc că nu altceva decât trăirea aceasta este resursa inepuizabilă pentru scrisul de care fac uneori poate prea mult caz.

Când scrisul devine obsesie, riscul de a trece pe lângă nuanțele subtile ale lucrurilor și legăturilor dintre ele este cât se poate de real. Preocupat să avansezi în pustietatea paginii, nu mai vezi adevărul din spatele întâmplărilor și situațiilor, uiți ceea ce face ca scrisul să fie un mecanism viu, magic, adică doar un instrument cu ajutorul căruia se construiește lumea. Nu m-au atras niciodată experimentele "artei pentru artă", chiar dacă sunt tentante în sine și înțeleg de ce fascinează spiritele ludice. Cu fiecare vers, cu fiecare rând de proză, am evitat capcana textualismului, pentru că am simțit că astfel pot preveni eșecul în încercarea de a cunoaște și de a înțelege. Când mă trezeam și eu prins uneori de mirajul textualizării, mi se părea că aș fi în situația unui copil căruia îi place mai mult să demonteze jucăriile și nu să se joace propriu-zis cu ele. Poate că și în acest fel am ajuns să inventez himerismul, ca pe o cale diferită de agitația postmodernistă a anilor optzeci, onorabilă și explicabilă și ea în contextul socio-politic al momentului, însă nu pe gustul și aspirațiile mele de atunci. Mă interesează, firește, stilul și posibilitățile lui de rafinare și înțeleg că stilul are adesea aceeași greutate în impactul unei opere literare asupra cititorului cât conținutul, sau mesajul, sau, în fine, cât semnificatul, dar sunt mult mai atras de povestea de viață din spatele lui, de secvențele "umane" cuprinse în el. Nu scriu nici poezie, nici proză mai înainte de a-mi clarifica emoțiile sau, în general, lucrurile pe care le am de spus. Recunosc că descopăr și eu noutatea pe măsură ce avansez în ocuparea spațiului alb al paginii, dar esențiale rămân pentru mine tensiunea declanșatoare a impulsului de a scrie și secvența de viață careia doresc să-i dau expresie. În această privință, fără să ignor noile tendințe și direcții literare, mă simt mai aproape de unii clasici decât de experimentalistii de azi. Ceea ce mi se pare, în sfârșit, chiar mai important, dincolo de aceste afinități, este ca pagina scrisă să aibă validitate în raport cu ea însăși, adică să aibă credibilitate pentru

„CÂND SCRII UN ROMAN...”

După inventarea în anii nouăzeci a primei paradigme anti-postmoderniste, himerismul, după incursiunea teoretică asupra noului concept și ilustrarea lui cu o poezie a călătoriei, transfigurării, bolii și sanatorului, Vasile Baghiu a trecut de o vreme la proză. După Planuri de viață, roman apărut anul trecut la Polirom, scriitorul are acum în lucru un alt roman. Despre scrierea lui, în paralel, ține și un jurnal, din care publicăm mai jos câteva secvențe. (Redacția)

Nu pot spune că zilele în care nu reușesc să scriu sunt ratate, pentru că nu sunt genul de scriitor "disperat" care pune scrisul mai presus de viață. Am numai așa o părere de rău că m-am lăsat dus de valul trăirii și nu am mai găsit nici măcar câte o jumătate de ceas pentru unele însemnări sau pentru două-trei fraze. Iar regretul acesta nu e semn bun niciodată. E un avertisment serios că ar cam fi timpul să mă mișc repede la lucru și să nu mă mai lamentez ca un "loser", dacă nu cumva vreau să ajung să regret și mai mult și să-mi fie apoi și mai greu să continui.

Nu scriu pentru mine, scriu pentru cititori. Și nu scriu în primul rând pentru cititorii de după ce eu nu voi mai fi în această lume, așa cum în multe cazuri scriitorii încearcă o consolare pentru nemulțumirile din prezent, ci chiar pentru cititorii de azi, pentru cei pe care aș putea să-i întâlnesc în timpul vieții mele și de la care aș putea să aflu impresiile, cu care aș putea discuta. Bineînțeles că îmi face plăcere să scriu și acesta este beneficiul cel mai important pe care îl am de pe urma scrisului, dar nu-mi imaginez niciodată scrisul ca pe ceva secret care ar urma să fie descoperit și revalorizat după trecerea mea, ci mai curând ca pe o cale de a mă apropia mai mult de oameni, de a-i cunoaște, de a fi acceptat ca unul de-al lor. Adevărurile despre viață pe care le descopăr prin scris – atâtea câte sunt – aș vrea să fie văzute și de cititorii mei de azi, iar aceasta aș vrea să fie luat ca pe un dar pe care îl fac unor oameni pe care, deși nu-i cunosc personal, mi-i doresc parteneri într-o călătorie spirituală și emoțională, complet inedită și pentru mine. Ei sunt oricum partenerii mei de drum, pentru că îi am mereu în minte când avansez – cu tatonări și ezitări sau cu îndrăzneală și hotărâre – în teritoriile din spatele cuvintelor, la fel de reale pentru mine precum un mal de râu sau un parc răcoros. Nu scriu ca să fac plăcere cititorilor (deși îmi doresc să le placă ceea ce scriu), ci pentru a le propune un fel al meu de a vedea lucrurile, mizând în special pe curiozitatea lor naturală, pe dorința lor de a înțelege, așa cum și eu încerc să văd și să înțeleg ce este dincolo de aparențe. Când

cititor. Iar credibilitatea aceasta se obține, din cât am putut să-mi dau seama, dintr-un amestec de discreție netrucată și îndrăzneală reținută. Artă de a menține echilibrul între aceste două atitudini poetic-narative este aceea care conferă autenticitate unei construcții literare, unei opere. Excesele, fie într-o direcție, fie în alta, aduc în față scrisul și mecanismele lui, ceea ce pentru mine înseamnă pierderea sensului adânc, uman, al operei literare. Nu scriem ca să demonstrăm că ne pricepem la scris sau ca să dovedim măiestrie în arta literară, ci mai mult ca să propunem lumii un mod de a vedea lumea.

Ziua de luni îmi stârnește cheful de a relansa scrisul la roman. De dimineață, foarte devreme, ca aproape în fiecare zi, dau la o parte orice gând de renunțare, mă înarmez cu atâta optimism inconștient cât pot să adun, îmi pun pe față zâmbetul autoironic și bat la taste măcar o oră sau două. O oră înainte de a intra în zgomotul lumii și al vieții, înainte de a pleca la serviciu, înainte de a începe risipirea. Nu prea mulțumit, tentat mereu să revizuiesc, pus pe reluarea lecturii paginilor din urmă ca să pot avea controlul asupra întregului, înaintez cu toată încrederea, ca și cum nu aș vedea în ce lume trăiesc. Este o lume care descurajează până și ideea unei plimbări, dar eu nu mă dau bătut, pentru că sunt încântat să încerc punerea în mișcare a propriei lumi. Nu scriu crispat. Dacă scrisul mi-ar aduce suferință, aș renunța, i-aș pune capăt. Din fericire, scrisul îmi oferă un fel de speranță fără obiect, mă menține miraculos pe linia de plutire și mă redă vieții întreg, pregătit pentru a face față trăirii.

Pe măsură ce înaintez tot mai departe în lumea romanului pe care îl am în lucru, mă gândesc, mai mult și mai mult, la cât de important este să găsești în fiecare dimineață puterea de a te aduna din toată risipirea vieții pentru a da un nou asalt paginilor albe. Iar bătlăia aceasta mută de refacere zilnică a traseului unei lumi de cuvinte și emoții va fi – sunt convins – răsplătită cumva, pentru că înțeleg – și parcă din ce în ce mai limpede – că la sfârșitul sfârșitului doar pagina scrisă contează.

De fiecare dată când reușesc să pornesc din nou, iar și iar, ca astăzi, motoarele scrisului la romanul pe care îl am în lucru, am sentimentul pe care îl trăiesc întotdeauna înaintea unei plecări în străinătate, cu toată panoplia de emoții și stări, sofisticate și ușor anxiogene, simple și ușor descurajante, un sentiment care mă încredințează că trecerea mea prin această lume capătă un sens și în acest fel, adică experimentând trăirea amplificată prin scris și tatonând iluzia că se poate găsi un înțeles pentru tot.

O dimineață plină de speranță, cu alte două pagini scrise la roman, cu lumină de primăvară rece, de zăpadă, la geamuri, acum la sfârșit de martie, cu încrederea că vor mai fi și alte pagini și tot așa mai

departe, până la capăt.

Din nou frig, de câteva zile, iar astă noapte s-a așternut zăpadă de jumătate de metru după ce se topise toată aceea din iarnă. Primăvara face pași serioși înapoi, din păcate. În ce mă privește, eu m-am așternut la scris mai departe, înainte, de dimineață, cu hărnicie mare.

E din nou iarnă afară. Chiar ninge. Scriu. Mă gândesc că am făcut foarte bine că mi-am luat două zile de concediu! Mă felicit singur. Aveam nevoie de un răgaz ca să pot împinge mai departe povestea asta din roman, care ajunsese la jumătate, dar care nu înainta oricât de multe fraze, rânduri și pagini aș fi scris, ca atunci când, deși zilele trec, ai sentimentul că viața ta rămâne pe loc.

După o zi plină, de scris la roman, mă declar mulțumit. Oricum, nu am încotro... Capul îmi este cât o căpiță, mintea care mi-a mai rămas în el rulează și acum – la o jumătate de oră după ce am închis fișierul cu textul – scene, situații, fraze, dialoguri, descrieri, tot așa cum un ventilator de răcire toarce încă mult timp după oprirea motorului. Sper să pot dormi, pentru că mâine îmi doresc o zi la fel.

După o pagină scrisă la roman, de dimineață, pot spune că îmi merit cafeaua. Îmi ofer singur și o țigară, despre care cred că nu este viciu în ce mă privește, ci o slăbiciune, mai ales că nu-i decât una pe zi și nu în fiecare zi. Acest moment are valoarea lui numai dacă a fost scrisă pagina sau, ideal, dacă s-au adunat mai multe pagini. Așa am scris "Planuri de viață" și n-a fost deloc rău. De aceea, încerc și acum aceste mici tabieturi, de-amorul artei, firește, și de plăcerea de a rămâne cumva în spațiul vieții fără a pleca din lumea scrisului.

Când scrii, ajungi să cunoști pe viu senzația banală că trăiești intens și îți clarifici gândurile și sentimentele, mai mult și mai mult, fără limite. Viața ta nu se suspendă în tot acest timp ca și cum te-ar aștepta să pui punct ultimei fraze pe ziua aceea și să reia ea firul trăirii de unde fusese lăsat, ci se amplifică și se nuanțează într-un fel special pe care "trăitul live" nu-l cunoaște. Lucru valabil, de altfel, și atunci când citești.

Dacă m-ar ajuta Dumnezeu să scriu în postul acesta, până la Paște, trei pagini în fiecare zi, mă gândesc că aș avea până atunci romanul gata, aș putea să-l predau editurii. Voi fi oare în stare de asemenea ispravă aici în România, unde dacă nu ești atent ajungi să nu-ți mai aparții deloc? Am trecut binișor de jumătate, lumea acestui roman s-a așezat pe un drum al ei, personajele încep să-și trăiască viața lor și, chiar dacă mai am și serviciul și celelalte griji, mă gândesc că merită să fac pariul acesta cu mine însumi, despre care scriu acum și aici, ca să mă oblig

mai mult și să nu mai pot da nici un pas înapoi.

Un roman nu se construiește ca o casă, iar asta face lucrurile un pic mai dificile. Uneori, în roman începi cu acoperișul, mai adaugi niște cărămizi la zid, fixezi o fereastră, în sfârșit, fundația poate să mai aștepte și, în general, cam totul e în aer până la sfârșit. Un roman trebuie atacat din mai multe părți, iar ceea ce intrigă și provoacă, la scris, este faptul elementar că fiecare frază și fiecare pagină reclamă o atenție specială la fel de reală ca întregul. Cum să spun? Seamănă mai mult cu o incursiune prin locuri necunoscute. Este, poate, ca o plimbare într-o pădure din care simți că trebuie să ieși din când în când la margine ca să vezi unde te afli, ceea ce face să nu-ți tihnească drumeția. Te uiți la fiecare copac, dar trebuie mereu să ai și perspectiva pădurii, iar acest balans între grija pentru detaliu și privirea panoramică devine tensiunea esențială pe care trebuie să fii în stare să o ții sub control.

Câteva pagini adăugate în dimineața asta la roman nu strică, bineînțeles. Mai mult, îmi asigură confortul sufletesc pentru tot sfârșitul de săptămână, chiar dacă sper că și mâine, înainte de biserică, voi putea adăuga altele. E plăcut să nu treacă ziua chiar degeaba. Și mi se pare limpede că scrisul prozei este în mare parte o chestiune de exercițiu. Mai cred în același timp că are legătură cu răscolirea resurselor sufletești personale, pentru că ieri, după vizita pe care am făcut-o la sanatoriul în care am trăit și am lucrat în anii optzeci și care mi-a influențat poezia, am revenit cu alt entuziasm la paginile pe care le am în lucru. În fond, lumea din acest roman se învârtă în jurul unui astfel de sanatoriu și aveam nevoie să revăd locurile ca să-mi împrăpătez trăirile. În sfârșit, poate este banal, dar povestesc și eu aici despre ce mă doare mai tare acum: scrisul.

A fost mai greu azi cu paginile la roman, dar până la urmă a mers. E sâmbătă, week-end, iar lucrurile își încetinesc viteza, motoarele trec pe "relantir", zăpada și frigul mai pierd și ele teren, încet-încet, în lupta cu dorințele noastre de a vedea odată și odată primăvara, în sfârșit, chiar și scrisul, pe seama căruia scriitorii (including myself) își fac tot felul de idei exagerate în cap, trece pe un fel de registru de secol nouăsprezece, mai așezat, mai de "pană de găscă", sau de "toc și cerneală", sau chiar de secol douăzeci, cu stilou, sau, mai bine, cu țacănit de mașină de scris. Ah, am și acum mașina de scris... Dar să nu patetizăm prea mult... Suficient pentru azi.

Pe parcursul scrierii unui roman dai peste câte o scenă care nu vrea să se urnească din loc. E la fel ca atunci când, în viață, pare că nu mai poți ieși dintr-un necaz. Te gândești la soluții, încerci tot felul de ieșiri, însă totul rămâne nemișcat. Din această comparație romanul iese în avantaj față de viață, firește, pentru că la scris poți lăsa lucrurile așa nedesluite ca să începi să urmărești un fir nou, urmând să revii la pasajul

dificil, pe când la trăit, chiar dacă, să zicem, pleci într-o călătorie, îți schimbi profesia și locul de muncă, emigrezi sau cine știe ce altă schimbare radicală ți se întâmplă, impasul rămâne, fiind de natură sufletească. Mai uiți, e adevărat, dar nu te vindeci niciodată.

Romanul a mai făcut câțiva pași înainte, aproape singur, parcă fără mine, de dimineață, pentru că m-am trezit devreme și am continuat cu ușurință pasajul în care ieri mă împotmolisem și din care nu vedeam nicio portiță de ieșire. M-am trezit cu fragmentul acela în cap, aveam și fraza de continuare, așa că m-am pus pe lucru imediat și preț de două ore am scris ca la dictare.

Plouă. A plouat toată noaptea. A fost numai bine să scriu iar de dimineață, devreme, să avansez în cunoașterea lumii acestui roman pe care încerc să-l aduc la capăt. Văzut din afară, nimic spectaculos în povestea asta a unui ins (vorba lui Marin Preda) care scrie la un computer, undeva într-un apartament din Piatra Neamț. Da, dar e atât de plină de înțeles pentru mine această reclusiune încât reușesc să-mi găsesc resursele chiar în ea însăși, pentru a continua. Viața reală, cu zgomotele ei exterioare, își urmează fără inhibiții cursul, iar viața din cartea care se scrie, cu tăcerea ei neînduplecată, rulează în liniște, ca un film al cărui sunet încă nu funcționează.

O frază mai lemnoasă, un cuvânt nepotrivit, o perspectivă prea livrescă sau prea neșlefuită, o intruziune prea evidentă a naratorului în viața personajelor sau o detașare nefirească, un ton inadecvat, în fine, o mișcare stângace de acest tip, doar unul din lucrurile astea și toată construcția, toată schelăria romanului la care lucrezi începe să scârțâie. De departe, în viață e mai convenabil, pentru că mai ai șanse, dacă greșești, să resetezi totul și să te reabilitezi în ochii celorlalți, pentru că se știe, nimeni nu e perfect, iar oamenii înțeleg genul acesta de impas. Într-un roman însă, orice eroare pe care nu ai prins-o la timp te duce pe un drum fără întoarcere, din care nu te mai poți salva decât scriind pur și simplu o altă carte, pentru că întregul a fost compromis.

Îți dorești, când scrii un roman, să înaintezi mai mult pe seama poveștii care să te poarte mai departe și mai puțin pe seama textului, a cărui expansiune urmează și calea implacabilă a legilor spațiului. Nu ocuparea paginii albe, firește, te interesează în primul rând atunci când scrii (deși nici asta nu se ia din drum), ci acumularea unor tensiuni care să dea coerență întregului, pas cu pas, frază cu frază, da, pagină cu pagină. Ești prins în țesătura de nuclee emoționale ale vieții câtă vreme textul nu se substituie întâmplărilor și momentelor și nu devine scopul întregului efort. Tot așa cum dacă nu ții cont de maniera în care textul se desfășoară în toate direcțiile, aparent haotic, s-ar putea ca povestea să te trădeze și să piardă din substanță tocmai când crezi că ai prins un fir de înțelegere a lucrurilor.

ADRIAN DINU RACHIERU

incluziunea. Poetul sună retragerea: „Mi se trec puterile comuniunii / Cu steaua și visul”. Dar asta nu înseamnă un recul meditativ. Leșirea din vis era prevăzută (anunțată) încă în Diligența de seară: „Îmi tot sugă sângele visului / Și nu mă învie decât arare / Ca să mă transfere / În altă iluzie” (vezi Măștile). Or, poetul se numără printre crescătorii de iluzii.

Cel plecat în regiunile visului, ajuns „la curtea Himerei”, răsfățatul Iluzoriei intră în iarna imperială. Acest refren obsesional uzează de mai vechiul simbol ascensional al păsării; doar că zburătoarele vremii „văslesc trecerea”, devin acum o amenințare alăturându-se măștilor anilor, oarbilor vânturi, ninsorilor de uitare. Noua încărcătură a simbolului vorbește de instinctul migrator al poetului, făcând pandant cu alt motiv: sămânța, cea care fixează, dospind – ascunsă în carnea pământului – puterile poetului. În această potențialitate tainică, Anghel Dumbrăveanu deslușea „murmurul florii”, devenirea.

Aflat „la marginea visului”, pe țărmul unei mări mentale, virtuozul melancoliei vespérale propune sătri interogative, nu stanțe caligrafice. Se pot detecta rezonanțe simboliste (cum a și reușit Mircea Tomuș), poate fi captat sentimentalismul muzical al acestei lirici, izvorând dintr-un ținut straniu, cotropit de vegetație exotice. Aici, poetul trăiește miracolul erotic, mergând până la confuzia dintre poezie și dragoste; dar „erotismul” său cultivă enigmaticul, e o perpetuă chemare în căutarea femeii intangibile. A femeii-simbol, devenită emblema unei poezii nesenzuale, golită de dezlănțuirii pasionale, suferitoare. Poetul e un imaginativ și un sentimental cenzurat, el celebrează absența, speră cu puterea neodihnitelor mări. Victorios rămâne doar impulsul către frumusețea ceremoniei. În fond, „schimbarea solstițiilor” descifrează voluptatea pierderii. Vocația sărbătorească triumfă iarăși, înobilând o existență anexată „împărăției frigului”. Sub semnul Umbrei, poetul manevrează concepte negative, vestind destrămarea; dar incertitudinile sunt transferate cu aceeași eleganță într-o lume feerică.

Legănat între real și ficțiune, acum când „se înserează pe toate mările” și poetul e captiv („pereții corabiei” închid de fapt odaia de lucru), Anghel Dumbrăveanu rămâne același muzician rafinat, setos de prietenie, fixat de incurabila visătorie „între balanțe”: „Să nu pornești niciodată război / Împotriva celui ce poate visa”. Doar ticurile criticii îi refuză încărcătura interogativă, expunând altă față a poetului. Ultimele cărți au scos la lumină universul latent al autorului, fără a insinua ideea rupturii; fără a se dezice așadar de structura inițială. Fiindcă poezia lui Anghel Dumbrăveanu este o continuă facere (dar nu prefacere), contribuția sa – trăind prin acumulări lente – nu e revolutivă, ci evolutivă (E. Manu). Crizele de creație (acele decolări de care vorbea Didier Anzieu) nu răzbat la suprafața acestei lirici. Universul poetic e ferit de seisme, poetul își domină – printr-un suveran autocontrol – toate neliniștile, lăsând chiar impresia facilității.

Venit dintre dealurile Dobrotesei (strangulând apele Cungei Mari) și așezat din anii adolescenței

MITOGRAFII LIRICE

ANGHEL DUMBRĂVEANU,

SUB PECETEA MELANCOLIEI

„Se face târziu în iluzii”

O lirică de elegantă caligrafie, invadată de sărbătoresc, atentă la ceremonial, descoperind duminicalul în cotidian, propunea, cu tenacitate, Anghel Dumbrăveanu. Poetul oficiază cu orgoliul apartenenței la o gintă, supărăcioasă, cum prea bine se știe, și nobilă; aleasa investitură cheamă poza. Dar acest maestru de ceremonii, cu chip de efeb, gonește într-o „cvadrigă de aură”, purtat în ținuturi himerice de puterea visătoriei. Descoperim aici o pornire narcisiacă; poetul, cultivând politețea onctuoasă și curtenia gestului, are nevoie de auditoriu. El ochește fugitiv oglinda, se autocontemplă, preocupat de solemnitatea ce drapează grija stilistică. Descins din ordinul cavalerilor, Anghel Dumbrăveanu dezvoltă un romantism de interior, curgând maiestuos, fără rupturi spectaculoase; adică, guvernat de ceremonii, dar dezbrăcat – prin esențializare și stilizare – de podoabele unui gust baroc. Reprezentantul Parnasului timișorean se consumă în spațiul ilimitărilor poeziei, încercat – fără a se trăda – de bucuriile și durerile scrisului. A fi înseamnă a fi poet, a trăi într-o poezie. Cordialitatea și protocolul, expuse fără zgârcenie în viața „de relație”, diplomația literară și boema concurează „pătrunderea” în poezia sa; se confundă ele? Biografia, cu subtilele ei legături, infiltrându-se în operă estompează acest „periplu al neliniștii”, ascunzând – sub masca unei poezii fără căderi de tensiune – drumul descoperirii de sine și zbaterile unei conștiințe așifând olimpianismul.

Un alt Anghel Dumbrăveanu oferă însă ultimele volume. Poetul își păstrează tenacitatea tematică, dar câștigă în gravitate. Reveria de altădată, colorând un decor erotic devine introspecție; claustrarea de acum nu e disperată, deși îndoiala și ezitarea își fac lor „între pereții toamnei”. Spațiul liric se restrânge la dimensiuni domestice, solitudinea și tristețea nu macerează tandrețea. Poetul nu e bântuit de angoase dizolvante, ferește poezia sa de acizii depresiei. Metamorfozele sensibilității descoperă târziul și departele; „e nefiresc de târziu” – va spune poetul, râvnind către o depărtare: un drum spre un ținut fabulos, unde veghează, ca într-un scenariu arhetipal, „umbra zeiței”.

Însingurările vârstei mature urmează visătoriei înscenând spectacole; expansionismul, trădând exuberanța trăirii în clarități solare, e înlocuit cu

în Banat, Anghel Dumbrăveanu află în poezie o iluzie pozitivă. Devorantele întrebări existențiale cheamă, întru liniștea Eului poetic, arta salvatoare; lirica sa refuză trâmbețele apocalipsului, conservându-și vocația sărbătorească. Pentru Anghel Dumbrăveanu (necesar, credem, a fi așezat mai în față în plutonul generației), poezia rămâne o ceremonie de seară.

Fixat, aparent, într-o formulă, Anghel Dumbrăveanu și-a construit, răbduriu și inteligent, un destin. Fidelitatea față de sine n-a strangulat înnoirea, deși sentințele critice acumulate în timp, calibrul elogiilor, șuvoiul opiniilor sedimentate evidențiau, mai degrabă, o superioară monotonie, de certă melodicitate și farmec sentimental, vânând efecte stilistice. Totuși, dimensiunea nostalgică erupe și ultimul Dumbrăveanu, exceptând anii reclusiunii, acuzând „lucrarea timpului” și, inevitabil, „pândeale vieții” urcă înspre o meditație asumată, de încărcătură reflexivă, împinsă chiar în zonele metapoeticului. O luciditate severă descoperă, așadar, îndoiala și vulnerabilitatea. Încât, Axios-tracul (o altă identitate a poetului) își odihnește singurătatea și evocă, sub aparența calmului, un tragism difuz, așezat sub pecete elegiacă.

Firește, sigilat de nouă vârstă când iarna dă „viclene târcoale”, poetul nu mai ia „cu pumnii lumină / Din morile vremii”. Din punctul numit Tematica umbrei, lirica lui Anghel Dumbrăveanu, acuzată de afectare, își accentua sentimentul întomnării. Retorica gestului îmbrăca o latență dramatică. Cântul solar cunoaște tonul îndoielii. Decorativul poartă o sarcină reflexivă, frazarea muzicală se încarcă de fior meditativ. O continuitate, în pofida acestei schimbări de program poetic, nu poate fi ignorată; dar direcția emfatică pierde teren, austeritatea, frângerea zborului îngână un lirism al incertitudinilor. Atins de „frigul altor vârste”, împresurat de nopți, acest lirism rememorativ este bolnav de ceremonialul sobru, iubind sugestia și aseza.

Călătorind înspre o realitate mitică, atins de voluptatea depărtărilor, poetul se desparte de „emblemele soarelui”; își anunță, astfel, poetica declinului, împresurat de nopți, avertizându-ne că „nimeni nu știe unde sfârșește / o călătorie și unde începe întunericul” (O poemă). Erotica se spiritualizează, așadar, colții vremii nu tulbură, totuși, confesiunea (calmă încă, spălată de angoase, într-o așteptare extatică, plutind în indeterminare și măcinată de însingurare). În ecuația timp-eros (definitorie pentru lirica lui Anghel Dumbrăveanu), poetul cere o „amânare”, trăiește într-o așteptare continuă. Efluviile de senzualitate, miracolul cosmic, beția existențială sunt răvășite de gânduri pustii; o nelămurită agresiune, un duh incert bântuie neputința de a mai pleca. Ceea ce nu înseamnă, în pofida desolarizării și neputința de a mai visa. Restructurându-se, schimbându-și accentele (dar nu și motivele) sub presiunea timpului, acest univers liric este înlocuit de o absență și pare un Eden primejduit. Ceremonialul se desfășoară acum în „cutia de ceață a zilei” și timpul „strecoară îndoiala în cântece”. Poezia trăiește sub amenințarea Umbrei. Există, sesizăm imediat, o frecvență obsesivă a cuvintelor-cheie,

dezvoltând viziuni nocturne ori favorizând prezențe himerice. Nu vorbea, îndreptățit, Crișu Dascălu de o himerogonie dumbrăveană? „Răsare dezolarea în visele goale” – suntem, cu eleganță, avertizați: ezitarea, îndoiala, deruta nu înseamnă însă disperare. Marea, visul, femeia (ca „plăcută capcană”), călătoria își ramifică deschiderea și motivația pe măsură ce „alte înțelesuri se nasc”. Poetul, cândva „arbor călător”, este condamnat la claustrare și descoperă „silabele frigului”: templul marin, odaia goală, moara de vânt ne ajută să dezvoltăm înțelesurile thanatice ale călătoriei. Dar ascultând „clopotele orelor reci” sau privind îndărăt, contemplând „rănila unui drum care curge”, descifrând un alfabet neștiut (care alungă izvoarele), poetul nu părăsește Țara Himerei și nu devine un anxios. Este el, supus acestei în-cercuiri (cf. Mircea Bârsilă), un om revoltat? Neliniștea dă târcoale, întunericul, ceața se înstăpânesc. Mănată, spuneam, de impulsuri contrarii, această poezie, nu doar cea de ultimă oră, acuză regresivitatea, „desfrunzirea iluziilor”, „gustul cenușii”; de fapt, călătoria în spirală, circuitul etern, extincția și renașterea, regenerarea prin Eros, semintele sfâșiind, zice într-un loc poetul, „muțenia lutului”. Poemele, se vede, gravitează în jurul unui nucleu obsesiv. De unde și lentoarea transformărilor sau chiar senzația unei fidelități care-și refuza primenirea. Totuși, o observație mai veche (lansată de Mircea Tomuș) atrăgea atenția că poetul, credincios sieși, experimentează, se înnoiește. Iar o „propunere” editorială, aparținând Violetei Dumbrăveanu, aduna într-un volum masiv (Ed. Eurostampa, 2002) textele de referință asupra acestui traseu liric, cercetat de foarte mulți comentatori. Nu întâmplător, titlul celui op (Tratat despre melancolie) definește emblematic un univers liric, cu obsesii migratoare, în resemnificare, de rezonanță axiologică, sub-textualizând o dramă (cum observase Valentin Tașcu).

Arhitect grijuliu al propriei deveniri, debutând negrăbit, totuși prudent (Fluviile visează oceanul, 1961) într-un context care, timid, refăcea legăturile cu tradiția boicotată, Anghel Dumbrăveanu, cu un acut sentiment al timpului, s-a înstăpânit pe un imperiu „de singurătate și ceață”. Tălmăcind prin acel „se înserează în mine” sentimentul autumnal, pierderea iluziilor și solitudinea vârstei întrupează o sinteză elegiacă, pregătind poetica nocturnului; timpul visării („fără margini”, cândva) face loc „viclenelor târcoale” ale iernii, prevestind noaptea „ilimitată”. Dar melancolia nu cade în angoasă, după cum celebrarea femeii („cu vârsta țărâni”) îngăduie, prin repetate rememorări, voluptuos-teatrale, bolnave de languare, expurgate de carnal, notarea imagistică a absenței, declinul existențial, regresia, risipirea. Poetul însuși ne avertiza: „a rămas ceva din mine pretutindeni”. Un eros asumat arhetipal, așadar, conciliind stări contrare, „personalizând tema crizei” (în Predica focului, de pildă, anunțând o altă etapă, a distanțării de sine, după cum observase Marcel Corniș-Pope) și care, prin poetizare, cultivând ceremonialul, îmblânzește suferința și domolește, pe un ton sacerdotal, muzicalizând discursul, un fond dramatic altminteri exploziv.

ALEXANDRU
MORARU

false ierarhii. Abuzuri, anchete, întemnițări, bătaie – toate se țin lanț, izind din plin familia primarului Filimon și destrucurându-o. Ca exponent tipic al parvenitului, personajul Victor înglobează suma trăsăturilor negative ale tipologiei de gen: dur, ambițios, pus pe ascensiune și căpătuală. „Schimbarea vremurilor” îi oferă șansa de-a se afirma și profita copios de ea, înregimentându-se

în partid. Aroganța și cinismul său contrastează puternic cu sensibilitatea și bunul-simț al Adelei – soția lui și fiica edilului Filimon. Și pe care a luat-o de nevastă nu din dragoste, ci din calcul și interes. Iar atunci când maladia a copleșit-o integral, a părăsit-o pur și simplu, fără niciun regret.

De la un capăt la celălalt al volumului, transpare, ca un leitmotiv, teama: „Zvonurile-i accentuează primarului frica, se ferea de ea ca de un animal fioros, rânjind sau cuibărit în chiar ființa lui”. (pag. 33). Sau: „Îl apuca uneori noaptea nedormind. Se simțea de parcă ar fi fost într-o cușcă, încolțit, neștiind cum să nu se lase învins. Teama de ceva nedefinit, ca de un dușman imprevizibil, îl măcina(...) Spaima devenise într-un fel, umbra lui. Filimon nu și-o mărturisise nimănui, doar în rugăciunile de seară invocă puterea divină să-l scape de chinul care, se-nțelege, venea de la cel „rău”. (pag. 33). O groază viscerală, cu efect paralizant, străbate cugetele. Aciuată în pori, în molecule, diseminează insidios fiorul terifiant al înfricoșării maxime. Oamenii vorbesc în șoaptă, monosilabic, cu uitături peste umăr, mereu în alertă. Ceva nefast s-a petrecut, iar nenorocul nu putea veni decât din partea „mustăciosului” (Stalin) al cărui portret trona la primărie și care era identificat ca sursa necazurilor omniprezente. Căci, de la apariția sa, perioadei de bunăstare și tihnă i-a succedat vremea declinului, a scăpătării, cu tot cortegiul de umilințe și pătămiri.

Veronica Balaj surprinde concludent reacțiile personajelor – îndeosebi ale celor feminine – conturându-le rostul și determinarea. Deși nu atât de extinsă, analiza psihologică are darul de a creiona veridic profilul eroinelor principale (Adela, Marta, Pasionaria), conferindu-le substanță și credibilitate. Portretul primarului Filimon – de asemenea remarcabil. Tribulațiile sale, angoasele, tristețea și înspăimântările sunt reflectate la amperajul suprem al zbuciumului sufletesc. Însă, în pofida năpastelor, protagoniștii n-au firi vindicative. Nu se opun fățiș, nu se revoltă. Mai mult „bolborosesc”, acceptându-și soarta, grație unui fatalism teluric. Împrăștiați care-ncotro, năzuiesc la „îndreptarea lucrurilor”, dar nu prin intervenție directă, practică, ci prin sprijin exterior centrat pe justiția iminentă sau protecție divină. Astfel, depistăm la dânsii un gen de cumințenie aparte. Până și în situații limită își păstrează latura docilă, majoritatea exponenților respiră în tempoul pașnic al speranței recuperatoare. Desele invocări ale „îngerului bătrân”, ca reazem providențial, slujesc tocmai în chip de element al menținerii nădăjii la cote cât mai înalte. Altminteri, conjunctura ar fi infinit mai greu de suportat, iar credința în mai bine – compromisă.

Ca un constituint definitoriu, alături de frică, regăsim suferința. Atât cea trupească (fizică), cât și cea morală. Sunt cele două coordonate pe care se întemeiază construcția romanului în drumul său către cititor: „Stoarsă

NESFÂRȘITA POVESTE*

Când am citit, întâia oară, că 95% din genele omului sunt identice cu cele ale cimpanzeului, m-a pufnit râsul. Dar când am aflat, ulterior, că 95,5% din genele râtanului corespund și ele cu cele umane, am amuțit. „Haida-del!” – am cugetat. „E prea gogonată!” Apoi, mi-am amintit altceva. Potrivit specialiștilor, de la apariția primei ființe gânditoare și până acum, pe Terra au trăit aproximativ șaptezeci de miliarde de semeni. Iar dintre ei, peste jumătate au pierit de moarte violentă în conflicte și războaie. Ce dovedește asta? Evident, natura belicoasă a omului. Plăcerea diabolică și patima bolnavă de a-și chinui aproapele, setea de a-l umili, obsesia de a-l distruge. Și toate astea în numele unor ideologii, principii ori teze pretins superioare.

Neîndoindu-mă că există în codul genetic al lui Homo sapiens acest impuls permanent spre agresivitate și dominare, atracția irepresibilă spre exces și acaparare. Realități ce expandează ciclic la scară globală și care, în cazul conflagrațiilor, provoacă atâta ruină și suferință.

Din câte știm, individul este un binom. Dacă prevalează partea rațională, luminoasă, el înalță, zidește. Atunci e, într-adevăr, cea mai grozavă făptură a universului. E sublim. Însă, predominând latura opusă, irațională și întunecată, el devine un monstru care răstoarnă lumea.

Zămisliind romanul „CINA LUPILOR”, ivit la Editura Cronica din Iași (2013), Veronica Balaj ne readuce în față o astfel de lume. Pentru cei ce n-o cunosc suficient, ea este poetă, prozatoare, traducătoare și realizatoare de emisiuni culturale la postul de radio Timișoara. Deține deja un palmares editorial substanțial și, ca răsplată a osteneții sale în plan literar, a fost onorată cu premii și distincții interne și internaționale.

„CINA LUPILOR” este o saga de familie surprinsă la răspântie – instaurarea stăpânirii sovietice și, implicit, a comunismului în România. Din acest punct de vedere, autoarea pășește pe un sol bine tasat de proza realismului critic circumscrisă „obsedantului deceniu” și ilustrată pregnant de scriitori precum Augustin Buzura, Petre Sălcudeanu, Apostol Gurău, Marin Preda ș.a.m.d.

Tonul general al cărții este acela al perioadei imediat postbelice, cu legăturile și reperatele specifice epocii. O atmosferă patriarhală, calmă și senină, marchează traiul cotidian al urbei din provincie (Ivanda). Raporturile dintre băștinași reflectă gradul de civilitate, iar respectul reciproc e de la sine înțeles, ca o extensie naturală a filosofiei de viață axată pe reguli și cutume adânc statornicite. Brusc, întreaga armonie și pace e aruncată în aer odată cu instalarea „noii ordini populare”. Dinamitarea vechilor orânduiei iscă seisme majore în ambientul social, răsturnând scara valorilor și propulsând în prim-plan

de forțe, își relua lânzezeala în așternut. Doar inima îi bătea alarmată. Pasionaria îi urmărea ritmul încredințată că atâta vreme cât aude pulsațiile în urechi, este o șansă. Viața mai are loc în ființa ei. Nu se obișnuia nicidecum cu ideea plecării din lumea asta. Nu avea motiv să se resemneze, și pentru acest gând teribil îi trebuia tărie, dar ea nu găsea destulă snagă nici să fie întru totul vie. Trăia pe jumătate”. (pag. 117). Și mai departe: „Adela rămase internată două luni încheiate la sanatoriu. Era un fel de viață și un fel de moarte. Laolaltă. Expectorații, pași târșiți. Speranțe diverse. Aripă frânte. Scuiate din pricina acceselor de tuse. Osteneala de a spera și de-a muri încet”. (pag. 175).

Veronica Balaj redă sugestiv ambianța epocii și drama protagoniștilor – simple marionete în jocul orb și crud al ursitei. Corelația dintre Istorie, ca generatoare a evenimentelor, și individ, ca victimă a lor, formează coloana vertebrală a cărții, suportul ei axiologic.

E întristător să constăți că Homo sapiens a ajuns să

mânuiască cea mai sofisticată tastatură electronică, dar, concomitent, te poate anihila cu exact aceeași plăcere și ferocitate cu care te-ar fi lichidat strămoșul din comuna primitivă. Și asta întrucât la nivelul afectelor nu s-a schimbat nimic. Evoluția morală nu ține pasul cu progresul tehnologic, din nefericire. Ba, dimpotrivă, cu cât e știința mai avansată, cu atât insul se dezumanizează, fiind capabil de cele mai cumplite atrocități (vezi noile concepte militare, loviturile „chirurgicale”, dronele asasine etc.).

Cu acest volum, autoarea adaugă încă o mărturie literaturii de gen, completând silința antecesorilor în a releva o lume dominată de forță și arbitrar. Întruchipând noul regim impus prin violență și abuz, „lupii” își servesc „cina” reprezentată de semenii prinși în malaxorul lui. Astfel, străvechea locuțiune a lui Plaut – Homo homini lupus – (omul e lup pentru om) cunoaște o nedorită (și tragică) reactualizare.

*Veronica Balaj – Cina lupilor – Editura Cronica, Iași, 2013.

UN ACT DE CULTURĂ

- schiță -

Înapoiindu-se din concediu, Anca se opri mirată. Parterul blocului în care locuia îi oferea acuma o cu totul altă imagine decât cea etalată de-a lungul timpului. Fusese renovat și, în locul vechiului magazin de legume-fructe, apăruse o librărie. Împodobită cu pliante și cărți de formate și culori diverse, vitrina atrăgea privirile ca un magnet. La fel și firma reprezentând un toc și o călmară pe o coală de hârtie împetrițată cu litere răsturnate dintr-un corn al abundenței.

Sedusă de noul decor, Anca vru să pătrundă în local, dar se răzgândi. Era prea multă lume în spațiul acela sacru, intim, unde educația și cultura făceau o casă așa de bună. Oamenii tot ieșeau și veneau, însă majoritatea intra și îngroșau și ei rândurile deja existente acolo. Atâta public laolaltă o intimidă, mereu se ferise de mulțime, și tocmai de aia căuta s-o evite.

Pe când se pregătea să plece, răsări o limuzină și din ea coborâră un bărbat și o femeie. „E scriitorul!”, auzi de undeva și-și încordă atenția, dar nu-l putuse zări decât din spate, fiindcă omul pieri iute pe ușa librăriei întâmpinat de aplauzele asistenței.

Brusc, o năpădi ideea de-a rămâne. Nu văzuse niciodată un literat veritabil, în carne și oase, un ins atât de deștept încât să scrie romane și povești fermecătoare cu ușurința cu care ea, de pildă, gătea un prânz. Trebuie să fii cu adevărat deosebit ca să poți săvârși asemenea minuni, să legi impecabil cuvintele și să le dai viață.

Stârnită de curiozitate, apăsă clanța și descinse în librărie. O clipă emoția îi acceleră ritmul cardiac, apoi sfiala se diminuează. Luată de val, nici nu realizează că se alipise unui șir de vizitatori ce avansau constant spre o masă la care stătea scriitorul flancat de câteva persoane. Observă că fiecare participant primea câte o carte pe care, în prealabil, autorul o deschidea și nota câte ceva în ea. Mai mult împinsă dindărăt, progresa și ea, reducând pas cu pas distanța până la prezidiu. Ajungând, în sfârșit, lângă pupitru, simți o stare de epuizare dublată brutal de frisonul tracului.

- Cum vă numiți? Înregistră ca prin transă și se fâstăci complet când scriitorul îi surâse amabil.

- Anca... murmură ra. Berci Anca...

- Sunt onorat că asistați la inaugurarea librăriei, continuă scriitorul. În semn de prețuire, vă ofer un mic dar. Este vorba de cel mai recent volum al meu, pe care insist să-l acceptați.

Femeia îngăimă un „mulțumesc” firav și luă cartea, nu înainte ca autorul să-și pună iscălitura pe una din file. Pășind din nou în stradă, Anca inspiră adânc. Parcă îi luaseră foc obrazii, iar pulsul slaloma și el haotic, dijmuindu-i aerul. Bine că scăpase din atmosfera aia sufocantă, căci fusese cât pe ce să leșine din pricina căldurii și a frământării excesive. Nu participase niciodată la un eveniment similar și, dacă se gândește drept, meritase efortul. Căpătase o tipăritură pe gratis, admirase lume selectă, iar, mai presus, întâlnise în premieră un artist autentic, care îi vorbise și-i zâmbise cuceritor.

Urcă degrabă la etajul doi și năvăli în bucătărie, unde soțul ei tocmai isprăvisese de mâncat. Cu mișcări delicate, scoase tomul din poșetă și-l așeză, ușor, pe colțul bufetului.

- Ce-i asta?! Întrebă el nedumerit.

- O carte. Am primit-o acuma de la librăria de sub noi.

- Poftim?!... făcu bărbatul. N-ai cumpărat-o?

- Nu. Mi-a dat-o scriitorul cadou. Și mi-a mai scris ceva pe ea.

Consortul săltă coperta și, terminând de citit, izbi violent cu pumnul în masă.

- De unde-l cunoști tu pă ăsta? mârâi el.

Anca tresări, speriată de tonul și uitătura celuiilalt.

- Nu-l cunosc, zise ea timorată. Azi l-am văzut prima dată.

- Și atunci de ce ți-a dat cartea?

- Păi... așa se obișnuiește. Ca să atragă clienții...

- Asta să i-o spui lu' mutu', strigă bărbatul. Mă crezi fraier? Auzi aici ce-ți scrie: „Doamnei Anca, sentimentele mele deosebite”. Dacă nu te știe, cum își permite să te ia așa?

Femeia se mici pe scaun, răstimp în care soțul trânti iarăși cu palma în masă.

- Te rog, Ștefi, nu fă scandal...! se milogi ea. Nu e cum crezi tu. Ai...

- Gura! i-o reteză consortul. Las' că vă aranjez eu! Acuma vii cu mine, să aflu de când mă încornorați!

ANDREI ZANCA

divină -, închinarea la alți „zei” (opinia publică, apropiații „sfătuitori”), i-a fost fatală și în cele din urmă mântuitoare lui Iov. O rugăciune nu înduplecă divinitatea (principiul divin universal, aflat dincolo de morală, dincolo de bine și rău), ci schimbă doar pe cel ce se roagă.

Încrederea absolută în acest sine de natură divină l-a salvat pe Iov. Ori poetul / poezia contemporană se află tocmai pe această culme iovică, în care tot mai des se aude din toate părțile acel „la ce bun”, fatal și justificator, doar la cei ce nu și-au asumat deplin o condiție, indiferent de succes, mediatizare, relații și alte răsfărângeri exterioare. Bucuria deplină a plăsmuirii, aici și acum, în secunda cît o eternitate, ține loc, la firea genuin poetică, de orice răsfărângeri exterioare.

Firește, spre a te dedica astfel unui lucru, trebuie să renunți la multe altele, fără a primi nimic în schimb, ba dimpotrivă...să renunți la mai toate – „totul este să renunți”, spunea Steinhardt, „nu contează la ce”. Această renunțare însă definește automat poezia, nu ca scop în sine, ci ca mijloc înspre un alt scop, inefabil și care ține de o anume însingurare întru o reîntoarcere absolut transparentă, fără nici o umbră lăuntrică (în care „realitatea vizibilă”, ce constituie un efect și nu cauza bucuriei ori suferinței noastre, cum deseori se crede, să fie pe potriva lăuntrului, care în sine creează această „realitate” exterioară – zărim, ceea ce suntem, răsfărângerile a ceea ce suntem în forul nostru lăuntric, „precum în-lăuntru, tot astfel și afară” – spunea Hermes Trismegistos).

Drumul poetului / poeziei asumate genuin este o derogare, o altă cale – din infinitele căi -, prin care se produce o limpezire, o decantare entelehică, drumul ireversibil al transparenței.

În cazul anihilării veșnicei polarități în care trăim – și care constituie în sine păcatul nostru capital -, talentul nativ va mistui treptat un temperament, un caracter deseori pandoric, răzlețirile unei firi bântuite de umbre lăuntrice fatale și acest lucru, chiar dacă „schimbarea la ochi” se produce doar în clipa din urmă.

Între poetul mediatizat și cel ignorat, prin înseși „tarele” unei suprasensibilizări, a unui refuz funciar datorat uitării complete de sine, confundării depline în act (spre a nu mai menționa „starea de pasăre” a multora, care azi constituie prin opera lor, mijlocul de susținere materială a sute de mii de profesori, istorici literari, critici etc., să ne gândim doar la Mozart, aruncat la groapa comună, la Eminescu, ori la Daniel Harms bunăoară, care s-a stins realmente de inaniție), între acești doi așadar, se află „generațiile” care în erijarea unei literaturi își joacă rolul lor absolut necesar, al susținerii la „eterna-i bolții lăcrimare”. O literatură a unui neam nu se limitează – cum deseori se afirmă de unele personalități descumurate, înșelate în așteptările lor, lucru ce presupune în sine o mare iubire dezamăgită -, doar la marile personalități, nu se compune exclusiv din vârfuri, ci presupune toată piramida, la fel cum nu priveghetarea singură dă viață și farmec pădurii, ci toate păsările, care o locuiesc.

Și-nclin să cred că atâtea vreme cît se vor ivi și se vor naște copii, prunci ai iubirii, ori ai „întâmplării”, va exista și va dăinui și poetul și poezia. Aidoma lui Iov, el se află „pe culmea unei disperări”, ce ține de pragul unei in-voluții (în sensul întoarcerii în lăuntru, spre a refaca balanța unei lumi – mai ales cea vestică -, axate exclusiv asupra unui exterior exacerbant inutil, monstruos, clamînd meru o revoluție, în care reprezentanții ei seamănă după consumarea ei tot mai mult cu cei pe care i-au înlăturat).

Câtă vreme se vor naște prunci...așa cum s-au născut de milenii..., câtă vreme va exista aerul și văzduhul aceasta al nostru atât de amenințat azi, vor exista implicit – și nu mă îndoiesc de acest lucru -, și poetul și pasărea și poezia (la care se vor întoarce generațiile viitoare cu certitudine), în ciuda unei gratuități ale cărei roade sunt – ca tot ce ne constituie în sine: iubirea, gîndurile, sentimentele. -, nezarite, invizibile. Toate trei pot sta sub parola celebră a lui Luther, care mie personal îmi place enorm, „Hier stehe ich. Kann nicht anders”.

Și parcă îl văd (știe el la cine mă refer), reîntorcîndu-se în casa lui pustie, îndreptându-se înspre oglindă și contemplându -se îndelung în luciul ei.

Și, dintr-o dată, i se pare că are un musafir....

ELANSĂRI

Poezia este pulsul divin al devenirii.

Devenirea, crucea noastră întru dez-umbrire lăuntrică, întru transparență (sărăcia duhului).

Lumea, universul au luat naștere din Sunet (lyra).

Restul e larmă.

Criza este astfel a noastră, nu a lirismului.

Este rezultatul faptului că suntem imprezvizibili.

În noi hibernează latent, umbre nemistuite, malefice, oricând declanșabile.

De imprezvizibili ne suntem aici.

De unde și reclusiunea în timp.

Trăim în epoca Văzului (analiza, di-secția, deci partea), în dauna Auzului (întregul).

Intelectul în dauna intuiției.

Nu de capete ducem lipsă, ci de inimi.

Șansa „lirismului” este propria noastră șansă.

În fiecare, în orice, bate, mai slab ori mai tare, pulsul divin.

O deschidere prin Acceptare, Asumare, Atenție și Auscultare.

Cine are urechi de auzit va întâmpina Amnezia inculcată în noi deja din pântecul matern.

Ați văzut vreodată o pasăre plătită pentru cântul ei, o priveghetare răsplătită pentru melodile ei de noapte, în afara obolului nezarit al unor suflete vibrînde și însingurate, al celor ce mai au urechi de auzit? Firește, unii din cei „ornitologi” ai publicisticii mi-ar răspunde de îndată, oricât de lungi le-ar fi urechile. Intelectualul este mereu intelectual în dauna spiritualității. Certă rămâne însă doar dăruirea, doar acea poziție rilkeană către un tânăr poet, acum parafrazată: să scrii doar dacă nu poți trăi fără a scrie. În acest moment fiecare cuvânt are o acoperire lăuntrică, după cum fiecare cânt al păsării e un răspuns racordat sincron la undele nezarite ale unei altfel de realități, nouă ascunse.

Și pentru un atât de gratuit și de neocolit destin, unii își frâng „carierile” renunțînd la „funcțiile”, care li s-ar cuveni, preferînd o existență mult sub nivelul decenței spre a avea timp. Fiindcă, nu-i așa? Tot ce avem mai de preț, tot ce luăm cu noi la urmă este nemijlocita noastră experiență de viață, răsfărîntă lăuntric și care presupune necondiționat timpul. Un timp absolut individual în derularea lui entelehică.

Tot ce descoperim pe parcursul acestui drum este poezie. Cu alte cuvinte poezia este doar o anticameră a nezaritului teritoriu al Poeziei. O Poezie inefabilă, de necuprins în cuvinte (doar muzica beneficiind aici de avantajul avangardei), deși prin corelative ale „realității”, ale vizibilului (un vizibil ce constituie în sine un invizibil descins dintr-o stare de taină), textul poetic încearcă să sugereze acest lucru apelînd la intuiția, imaginația și empatia lectorului.

Timpul personal, acest timp pe care ți-l dăruie, precum și timpul pe care îl dăruie celor dragi este decisiv (gravat în memorie, copilul uitînd, de pildă, toate sacrificiile bănești ori de altă natură, însă nu va uita nicicînd o după-amiază petrecută laolaltă, când ți-ai luat timp spre a merge împreună la pescuit, în pădure ori altundeva, când ți-ai luat timp a-l asculta în tăcere, fără reproșuri și fără întreruperi). Nu se aude astfel oare tot mai des, pretutindeni în lume, acel refren deja fatigant: îmi pare rău, dar nu am timp?

Niciodată însă ca în lumea contemporană, condiția poetului și a poeziei nu se aseamănă mai tare cu cea a lui Iov. Neîncrederea în sine, în lăuntru/adâncul său - în care veghează într-o reclusiune mai feroce ori mai blîndă, o lumină, un bob de rară lumină

POEZIE ISRAELIANĂ MODERNĂ

TRADUCERI: ADRIAN
GRAUENFELS

SIMȚURILE

Pe buzele celui cu corzile rupte
glasu-i pare altfel
Aleph nu sună Aleph
Beth nu mai este o casă
gura îi este grea
și vocea-i moale
iar ochiul său zace acoperit de pânzișuri

lovit de fulgerul ceresc
ți se schimbă gustul
capeți o față închisă,
simțuri ascuțite

mașină tactilă m-ai chemat,
îți aduci aminte?

cel lovit de vânturi
în cele 4 colțuri ale casei sale
singur rămâne
și greu în dragoste devine

ți-am spus
eu sunt greoi la dragoste

Israel Neta
1956

VINE FURTUNA

Noaptea a încărcat corabia de pe râu
cărbuni, mormane
frunzele care zboară spre cer
ne anunță despre viteza vântului

deodată m-a stropit o rafală
am așteptat, la adăpost
eu și un pisoai singuratec

cu ochi mari am scrutat fulgerele,
de trei ori am încercat să discutăm
dar n-am găsit cuvinte...

Shlomo Zamir
1926

ISTORIE

Istoria curge peste noi
ca saliva din colțul gurii
te întrebi, ce miros a produs pofta asta de
mâncare?
cu alte cuvinte, care este rostul poveștii
scrise de cel sătul?
la căderea serii orașul e o farfurie goală
zgârie norii
se ciocnesc
ca furculița de cuțit pe masa noastră
în așteptarea cârnii.

Ionatan Kunda
1986
(din volumul " Condiții preliminare")

Yael

Dansul era lent
eu un cal miop
Yael cea frumoasă,
frumoasă
totul părea posibil
vezi bine Yael
cum te ridici în aerul cald
sub fuste toți te ocheau
și pionul, regele, oftau
târziu dansatorii au plecat
spre lumea practică, precisă
tu ai rămas la mine-n gând
o pată indecisă
să reparăm două suflete
mă rog și te implor
ce soartă crudă are omul
când zace înecat de dor..

Israel bar Kohav
1950

FURTUNA

Nu vreau să trec prin viața ta
ca un nor de vară senin
vreau să bat ca o furtună în tine
ca fulgerul care trănțește cedrul
și rupe firele electrice
pe strada ta

și mai vreau ca dimineața
când cauți înaintea de a pleca la lucru
știrile despre existența mea
să fie ca relatarea despre o crimă
în noaptea care a trecut
să simți cum inima-ți se oprește o clipă
ca și cum întâmplarea
s-a consumat
aproape de casa ta
chiar la intrare

Moshe Dor
1932
(din volumul „ Noi și celelalte
dezmățuri”)

POEZIA CE ESTE ?

clipa contactului aerian
între masa strivită
a cărămizilor prăbușite

poza unui vis
scrijeliturile dragostei

dezbrăcarea de rușine
în largul mării

Inventarul particulelor mele,
sclipirile în întuneric.

Tzipi Mihaeli
1964

EL ȘI EA

el și ea
plante guralive în noapte
patul se clatină
curtea se mișcă
și ușa, vaza, perdeaua de pânză
nu-mi amintesc de ce era întuneric adânc
și câte fețe mă priveau
dar de copil bănuiam
că va veni ora
în care din grămada de cârpe de mătase
vor crește lucruri moi și pofta să le țin de
mână
mână în mână
ca pe o pasăre
căreia îi dai drumul
să zboare singură..

Israel Eliraz
(din volumul "Urgențe")

VIS ÎN CARE TIMPUL STĂ

aplecat peste fotografie
vocea ei este caldă încă
râsul este încă râs

iarna încurcă afacerile
avionul decolează noaptea
pic de răsărit nu zărește
orizontul

trebuie aranjate lucrurile
pus totul în ordine
hainele, scrisorile, valiza
curățat pantofii de noroi

sunetele dispar
hârtia îngălbeneste
încă o zi trecută...

Tuvia Rivner
1924

NORUL INTERIOR

Trupul îi era înconjurat de pleoape
cărțile o încercuiau până la grindă
în jurul patului zăceau leșinuri
povești de ceară, scâncet și cuțite
așa dormea sâmbetele
cu cărți grele uitate pe piept
cu sânii striviți de carete de bronz
trase de cai ce mușcau din carnea ei
tânără

și muștele de cuvinte
zumzâindu-i în coada ochiului

pe un fir subțire, coborau comete

Adrian Grauenfels
Israel
1946

ION
CALIMAN

ea apare, stabilim faptul că energiile interioare apar de oriunde ele pot sta la dispoziția spiritului. Acesta le transformă, modelându-le după tiparele stării în inconștient, devenit acum un factor „în mai mare măsură sieși suficient decât e conștiința”¹⁰. Urmând firul discuției, trebuie să ne ferim de a aluneca în autonomizarea actului estetic (deși acesta există ca nivel bine conturat în creația folclorică) și să distingem

faptul că în cântecele de dor nu se reflectă, în primul rând, viața socială, ci acestea apar ca un surrogat al realității, ca o proiecție a acesteia, apropiindu-se deci de filozofie. Richard Wagner spunea: „Dacă am avea viața, n-am avea nevoie de artă. Arta e o mărturie de neputință”. Dar măsura în care socialul apasă asupra subiectului creator „e de natura satisfacerii naturale a pornirilor vieții individuale și continuă să fie întreținută de fiecare om care aduce la rândul său acest sacrificiu de a-și satisface pornirile instinctive, nu în folosul său propriu, ci în folosul comunității”¹¹. Afirmăția freudiană ne dezvăluie măsura în care starea de dor, generatoare a actului de creație, e conexiune spirituală a indivizilor. Am considerat necesar să analizăm actul de creație artistică, pentru a găsi o relație între forma deosebită în care se materializează complexele interioare și conținutul lor adânc.

Încercăm în rândurile următoare o analiză a ipostazelor dorului, a componentelor acestei stări pe cât de complexă, pe atât de difuză.

„De străinătatea mea
Plânge iarba pe vâlcea,
De străinătate mare
Plânge iarba sub picioare...”¹²

Înstrăinarea, una din ipostazele elegiace ale dorului, plină de o tulburătoare nostalgie, e împărțită între însingurat și mediu, iar faptul că poetul popular se referă numai la iarbă ne poartă cu gândul la labilitatea firului vieții, la imposibilitatea integrării într-un mediu oarecare și perspectiva deschisă vicisitudinilor. Împărțirea se poate face și de către un obiect cuprins și el de dor, dar lipsit de concretețe, tremurând în unduirea ierbii sau în freamătul codrului:

„Trage mândra cu geana
Să se legene iarba,
Trage mândra cu ochiul
Să se legene codrul.”¹³

Fiind o stare general umană, cuprinde, cu aceeași intensitate, și sufletul fetei:

„Străină-s, doamne, străină
De nici apa nu m-alină
De-ar ploua o săptămână.”¹⁴

Note:

⁸ Ovidiu Bârlea, Diferențierea teritorială a liricii populare, în Revista de etnografie și folclor, 3, tom 12/1967

⁹ Ovid Densusianu, Viața păstorească în poezia noastră populară, Ed. pentru Literatură, București, 1966

¹⁰ Lucian Blaga, op. cit., p. 3 – 115

¹¹ Sigmund Freud, Vorlesungen zur Binführung - Psychoanalyse, după P.P. Negulescu, op. cit., p. 11

¹² Lucian Blaga, Antologie de poezie populară, București, 1966, p. 59

¹³ Ibidem, p. 65

¹⁴ Jarnic - Bârseanu, Doine și strigături din Ardeal, București, 1885, p. 207

continuare din nr. 1

IPOSTAZE ALE DORULUI
ÎN LIRICA POPULARĂ
(ARIA VESTICĂ)

Ne-am străduit să arătăm în cele de mai sus starea de dor în generalitatea ei, aspectele diferite ale particularizării ei în conștiința umană, măsura în care devine act de creație. Deși poezia populară apare ca un tot unitar sub aspectul formei, sub cel al conținutului oglindește starea de dor cu implicațiile sale afective. Trecând peste filiațiile de motive sau teme, se pot distinge două arii reprezentative ale liricii noastre populare provenite din împrejurări diferite:

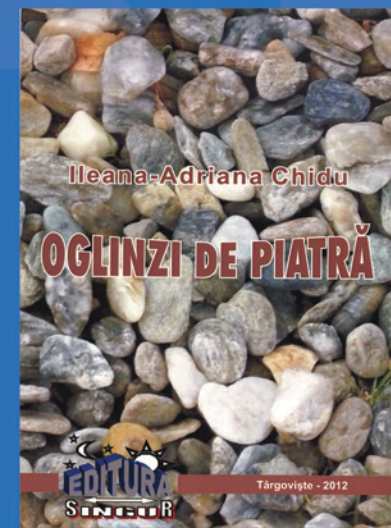
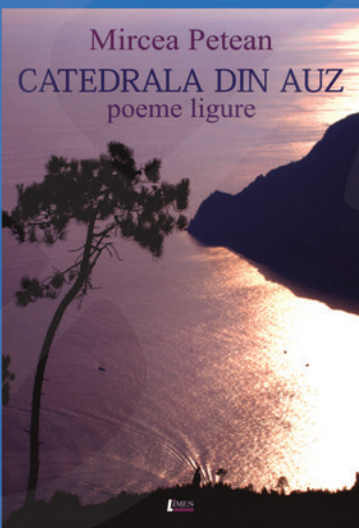
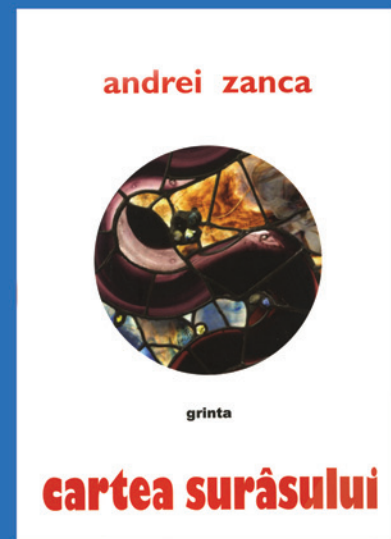
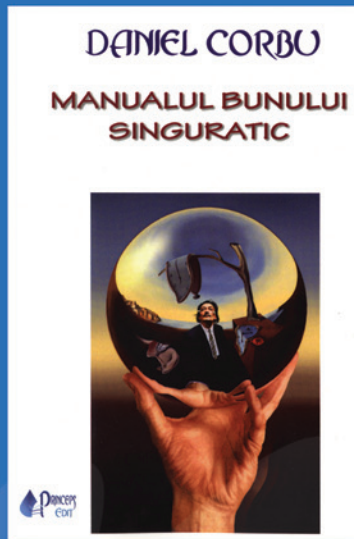
Aria sud-estică, în care găsim o poezie mai senzuală, lăutărească. Natura ei ar trebui căutată în psihicul și temperamentul locuitorilor de aici și nu neapărat în influențele orientale, care nu pot fi totuși negate. Nu se poate contesta influența anacreontismului, receptată prin imixtiunea grecilor fanarioți, fapt constat și în creația Văcăreștilor sau a lui Conachi⁸. În zona discutată aici e vorba probabil de o legătură mai directă a individului cu obiectul, de o trăire mai lineară a sentimentului, fără să se constate apariția sublimării. Starea de dor pare a fi transcrisă mult mai unilateral, mergându-se îndeobște pe linia dezvoltării aspectului senzual, pasional, mult mai apropiat de înțelesul termenilor saudade sau soledad din limbile spaniolă și portugheză.

Zona de nord-vest pare a avea ca atribut fundamental aplecarea spre interiorizare, sobrietate, problematizare profundă. Vizionarismul, contemplativitatea, nostalgia, visul, înstrăinarea dețin în această poezie populară o pondere mai ridicată.

Cu măreția sălbatică a munților la picioare, solitarul, sau mai bine zis păstorul, cum îi place lui Ovid Densusianu să creadă, pendulează între două chemări, omeneasca chemare a terestrului și mirifica chemare a nunții cu cosmosul. Cu o privire coborâtă în el și cu alta urcată în depărtare, încearcă să devină cumpăna sensului existenței sale. Deși Ovid Densusianu afirmă⁹ că starea de dor e o caracteristică fundamentală și totodată produsul exclusiv al condiției păstorești, o alchimie a durerii și fericirii, Lucian Blaga, la a cărui părere subscriem, o definește ca fiind o ipostază de o formulă absolută a existenței umane. Trebuie precizat, însă, faptul că în cazul păstorului mediul are o influență specială, pătrunzându-i deplin și complex în conștiință și astfel determinându-l la o atitudine, nu numai la o formală constatare. Numărul mare al cântecelor de dor existente în poezia păstorească ne face să credem acest lucru. Referindu-ne la restul comunității, menționăm faptul că starea adâncă de dor e consecința apariției sublimării în plan social, a faptului că s-au aflat sub dominație străină și spiritul nu s-a putut manifesta în toată libertatea lui, într-un sens evolutiv pe planul vieții practice.

Încercând să explicăm creația artistică, modul în care

Vitrina literară

Redactor-șef: Geo Galetaru
Redactor-șef adjunct: Alexandru Moraru
Secretar general de redacție: Victor Enache
E-mail: geogaletaru@yahoo.com